

Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci
Katedra mediálních a kulturních studií a žurnalistiky

PRAVIDLA MODEROVÁNÍ:
PŘÍPAD JAROMÍRA SOUKUPA

The rules of interviewing: the case of Jaromir Soukup

Bakalářská diplomová práce

Pavla ČÁSTKOVÁ

Vedoucí práce: Mgr. Petra Chvojková, Ph.D.

Olomouc 2018

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla v ní všechnu použitou literaturu a další zdroje.

Práce obsahuje 109.164 znaků (včetně mezer).

V Olomouci dne

.....

Pavla Částková

Poděkování

Děkuji mé vedoucí práce Mgr. Petře Chvojkové, Ph.D. za trpělivost, odborné vedení a podnětné diskuze při konzultacích. Poděkování patří také Radimu Vodákovi za manuální asistenci a psychickou podporu a rodičům, kteří mi dávali potřebný prostor a podporu.

Anotace

Tato bakalářská práce analyzuje komunikační strategie a způsob řízení rozhovoru moderátora TV Barrandov Jaromíra Soukupa. Kvalitativní konverzační analýzou doplněnou o kvantitativní analýzu otázek a replik a vlastní analýzu neverbálních prvků zkoumá ve vybraném vzorku specifické verbální i neverbální projevy Jaromíra Soukupa a také jeho techniky řízení rozhovoru.

Klíčová slova

Mediální dialog, moderátor, interview, konverzační analýza, kvantitativní analýza otázek a replik, Jaromír Soukup, TV Barrandov, přerušování, gesta, paralingvistika

Abstract

This thesis analyses communication strategies and the manner of controlling the interview of moderator TV Barrandov Jaromir Soukup. It uses the qualitative conversation analysis method and quantitative analysis of questions and lines and analysis of nonverbal behavior to examine specific verbal and nonverbal expressions of Jaromir Soukup and his techniques of controlling the interview.

Key words

Media dialogue, moderator, interview, conversation analysis, quantitative analysis of questions and lines, Jaromir Soukup, TV Barrandov, interruption, gests, prosody, paralinguistic

OBSAH

1. ÚVOD.....	8
2. CÍLE A STRUKTURA PRÁCE.....	9
2.1. CÍLE PRÁCE.....	9
2.2. STRUKTURA PRÁCE.....	10
3. METODOLOGIE PRÁCE.....	11
4. TEORETICKO-METODOLOGICKÝ RÁMEC	12
4.1. POŘADY JAROMÍRA SOUKUPA	12
4.2. ŽÁNRY MEDIÁLNÍ KOMUNIKACE	14
4.1.1. Dialog a interview.....	14
4.1.2. Mediální dialog	14
4.1.3. Interview.....	15
4.1.4. Talk show	17
4.3. ŘÍZENÍ ROZHOVORU S POLITICKÝMI HOSTY	18
4.1.2. Politická diskuze	19
4.4. MODERÁTOR	21
4.5. KONVERZAČNÍ ANALÝZA.....	25
4.1.1. Transkript.....	26
4.1.2. Pojmy konverzační analýzy	27
4.1.3. Mechanismus střídání mluvčích.....	27
4.1.4. Místo relevantní z hlediska přechodu	28
4.6. KVANTITATIVNÍ ANALÝZA OTÁZEK A REPLIK	31
4.7. VLASTNÍ ANALÝZA NEVERBÁLNÍCH A PARAVĚBÁLNÍCH PRVKŮ	33
4.7.1. Gestika a mimika	34
4.8. ANALYZOVANÝ VZOREK.....	36
5. ANALÝZA	37
5.1. ANALÝZA REPLIK	37
5.1.1. Analýza počtu a poměru replik Jaromíra Soukupa a hostů.....	37
5.1.2. Repliky tázací, netázací a výzvové	41
5.2. ANALÝZA DÉLKY PROMLUV.....	43
5.3. ANALÝZA OTÁZEK JAROMÍRA SOUKUPA	44
5.4. ANALÝZA VYBRANÝCH TECHNIK ŘÍZENÍ ROZHOVORU	49
5.4.1. Přerušování.....	49

5.4.2.	Reformulace odpovědí hostů.....	52
5.4.3.	Vznášení námitek	53
5.4.4.	Specifika projevu Jaromíra Soukupa.....	55
5.5.	ANALÝZA TEMATICKÉ ORGANIZACE ROZHOVORU	62
5.6.	ANALÝZA PARALINGVISTIKY	63
5.6.1.	Pomlky, chyby a slovní vata v promluvách Jaromíra Soukupa	63
5.7.	ANALÝZA GEST A MIMIKY	68
5.7.1.	Typy používaných gest a výrazů v obličeji	68
6.	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ ANALÝZY	74
7.	ZÁVĚR	77
8.	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	80
9.	SEZNAM TABULEK A OBRÁZKŮ	84
10.	SEZNAM PŘÍLOH	85

1. Úvod

Televize si hned vedle internetových médií udržuje vedoucí pozici na mediálním trhu. TV Barrandov začíná být čím dál více sledovanější televizní stanicí a diváci se zaměřují převážně na politické pořady Jaromíra Soukupa. Vystupují v nich totiž vysoce postavení čeští politikové včetně prezidenta České republiky, který na TV Barrandov má vlastní pořad s názvem Týden s prezidentem (taktéž moderovaný Jaromírem Soukupem). Dle portálu mediar.cz měl předvolební prezidentský speciál Duelu Jaromíra Soukupa 659 tisíc diváků starších 15 let. Podobně vysoká čísla se v předvolebních pořadech TV Barrandov objevila vícekrát.

Moderování televizních interview s politickými hosty má svá úskalí, nejedná se totiž o přátelské odpovídání na připravené otázky. Moderátorovým úkolem je rozhovor řídit, usměrňovat své hosty tak, aby dodržovali pravidla, ať už odjímáním slova či regulací rozsahu odpovědí hosta aj. V politických diskuzích moderátor velmi často musí bojovat o své právo řídit rozhovor, politikové se totiž pokouší převzít dominantní roli a rozhovor řídit podle svého.

Vzhledem k rostoucí popularitě pořadů s politickými hosty moderovanými Jaromírem Soukupem, které TV Barrandov definuje jako politické diskuze je proto nasnadě otázka jak se Jaromír Soukup, který v médiích působil do loňského roku jen jako vlastník, staví k roli moderátora.

2. Cíle a struktura práce

2.1. Cíle práce

Hlavním cílem této bakalářské práce je analyzovat a popsat komunikační techniky a způsoby řízení rozhovoru Jaromíra Soukupa ve vybraném pořadu na TV Barrandov.

Sledován bude způsob řízení rozhovoru a verbální i neverbální projevy Soukupa. Analýzou bude zaznamenáno, zda dochází k naplnění úloh moderátora, které jsou obecně očekávané.

Analýza je proto rozdělena do sedmi podoblastí. Pozornost bude věnována způsobu vedení mediálního rozhovoru, korelaci neverbálního a verbálního projevu v promluvách Jaromíra Soukupa, také analýze vyskytujících se komunikačních jevů u sledovaného a tematické organizaci rozhovoru. Cílem je odhalit vzorce chování moderátora a popsat tak specifika jeho řízení rozhovoru a celkový styl komunikace.

Popsána bude četnost výskytu určitých jevů, ale vzhledem k velikosti analyzovaného vzorku a jedinečným komunikačním situacím nelze určit širší zobecnění v chování Jaromíra Soukupa v mediálních dialozích.

Výstupem analýzy bude ucelený přehled určitých komunikačních jevů typických pro Jaromíra Soukupa ve sledovaném pořadu.

Pro shrnutí zde uvádíme výzkumné otázky:

1. Jaké komunikační techniky používá Jaromír Soukup obecně i při řízení rozhovoru ve sledovaných pořadech na TV Barrandov?
2. Jaký je vztah mezi verbálním a neverbálním projevem moderátora?
3. Jak a čím se Jaromír Soukup liší od profesionálního moderátora?

2.2. Struktura práce

Práce je rozdělena na dvě části, a sice teoreticko-metodologickou část a analytickou část.

Teoretická část vytváří širší kontext tématu práce a popisuje použitou metodologii. Kromě pořadů Jaromíra Soukupa popisuje žánry mediální komunikace. Teorie také popisuje očekávané role moderátora.

Následně je popsána metodologie, ze které vychází analytická část. Jedná se o popis transkripce rozhovorů, představení konverzační analýzy a formální kvantitativní analýzy otázek a replik a vlastní analýze neverbálních a paraverbálních jevů. V podkapitolách konverzační analýzy jsou vysvětleny použité pojmy a postupy využití při vlastní analýze vzorků. U formální kvantitativní analýzy otázek jsou zmíněny aplikované pojmy a vysvětleny druhy otázek a replik, které jsou moderátory užívané. Kapitola vlastní analýzy neverbálních a paraverbálních jevů přibližuje tematiku a vysvětluje pojmy.

Následuje analytická část obsahující analýzu samotnou. Analýza se věnuje používaným technikám řízení rozhovoru, shrnuje zajímavé a netypické chování, které se v analyzovaném vzorku u Jaromíra Soukupa vyskytuje a v neposlední řadě se zabývá výzkumem prozodických a paralingválních projevů v promluvách Jaromíra Soukupa a zkoumá korelaci zkoumaných neverbálních a verbálních projevů. V těchto podkapitolách se nachází tabulky a obrázky, které informace stručně a přehledně popisují a zobrazují, poukazují na četnost výskytu určitého jevu a v některých případech je doprovází je ukázky z transkriptů.

3. Metodologie práce

Metodologicky tato práce vychází z etnometodologické konverzační analýzy a z formální kvantitativní analýzy otázek a replik. Kombinace těchto postupů při sledování určitých jevů poskytuje komplexnější náhled na analyzovanou problematiku. K dosažení stanovených cílů vede následující postup:

Po výběru jednoho videozáznamu z jednoho typu pořadu, kde Jaromír Soukup moderuje, je výzkumný vzorek transkribován dle detailních instrukcí pro korpus mluvené češtiny DIALOG (Petr Kaderka – Zdeňka Svobodová). Transkript obsahuje veškeré informace, které jsou pro výzkum podstatné, tedy i intonaci a přerušování replik.

Po převodu videozáznamu do textové podoby jsou do transkriptu zaznamenána gesta Jaromíra Soukupa tak, aby časově odpovídala replikám a zároveň jsou pořízeny printscreenové obrázky těchto gest. Při shlednutí videozáznamu jsou pořizovány printscreenové obrázky také dalších neverbálních projevů, které jsou výrazné, zajímavé a netypické.

V transkriptu je sledován počet a poměr promluv moderátora a hosta, dále typ otázek a replik, které moderátor k hostům pronáší. Také je analyticky zajímavé se zaměřit na časový prostor, který moderátor věnuje různým hostům a jaké regulační techniky Jaromír Soukup používá a v jaké míře. Analýza se také zaměří na tematickou organizaci rozhovoru. Dále je možné určit, jaké typy gest JS používá a zda svou podstatou korespondují s replikou, při které jsou užitá a zároveň zda prozodické a paralingvální prvky projevu jsou v souladu s replikou a gesty.

Sledované jevy jsou zaznamenávány a četnost výskytu je shrnuta do tabulek, které jsou dalším podkladem ke kvalitativnímu popisu, následné interpretaci a srovnání s očekávaným chováním moderátora a také k závěrečnému popisu komunikačních specifíků Jaromíra Soukupa.

4. Teoreticko-metodologický rámec

Vzhledem k tématu práce se teoretický rámec nejprve věnuje sledovaným pořadům a terminologii související s těmito kapitolami. Pro širší pojetí teorie popisuje žánry související se sledovaným pořadem a definuje profesionálního moderátora a jeho role.

Cílem kapitol z oblasti metodologie je popis aplikovaných postupů analýz a představení analyzovaného vzorku. V podkapitolách budou představeny pojmy a dílčí metody analýz a také kategorie podrobené vlastní analýze.

4.1. Pořady Jaromíra Soukupa

Jaromír Soukup¹ moderoval již pět pořadů a od dubna 2018 moderuje šestý. TV Barrandov má ke každému pořadu krátký popis a citaci Jaromíra Soukupa. Moderovat začal nejprve pořad Týden s prezidentem, který se vysílá od 16. března 2017 dodnes každý čtvrtek od 20:15 na TV Barrandov. Jedná se o diskuzní pořad s prezidentem České republiky, který se zde vyjadřuje k tématům předešlého týdne.

Dále následoval pořad Duel Jaromíra Soukupa, který se vysílá od 11. května 2017 každý čtvrtek ve 21:15. TV Barrandov jej definuje jako politický diskuzní pořad, který se vysílá živě. „„V současné chvíli se vývoj politické situace v naší zemi den ode dne mění a lidé neustále přijímají informace, které jsou pod neustálým vlivem médií a jejich vlastníků. Televize Barrandov chce tímto pořadem poskytnout věcnou diskusi politiků, ze které si již sami diváci vytvoří svůj vlastní názor,“ řekl Jaromír Soukup.“²

Třetím pořadem jsou Instinkty Jaromíra Soukupa, které TV Barrandov vysílá od 28. srpna 2017 každé pondělí ve 21:20. Tento diskuzní pořad se věnuje především hostům kulturní a společenské scény (zpěváci, herci, modelky, lékaři...).

Čtvrtým pořadem je Aréna Jaromíra Soukupa, která se vysílá od 24. října 2017 dodnes každé úterý od 21:25. TV Barrandov jej opět definuje jako politický diskuzní pořad v novém stylu, který je přenášen živě a „slibuje velkou podívanou“² s hlavní rolí témat, která „trápí a zajímají diváky TV Barrandov.“²

Od 6. prosince 2017 Jaromír Soukup přišel s pořadem Kauzy Jaromíra Soukupa, které se vysílají každou středu od 21:25. Soukup se zde věnuje politickým kauzám a kauzám z běžného

¹ O Jaromíru Soukupovi krátce pojednává příloha č. 3

² TV Barrandov. Duel Jaromíra Soukupa. [online] ©Empresa Media. [cit. 16. 4. 2018] Dostupné z: <https://www.barrandov.tv/duel-jaromira-soukupa#sec-info>

života. TV Barrandov je na svých internetových stránkách prezentuje jako: „*Jediný publicistický pořad v Česku, kde vám naprosto přehledně vysvětlíme, jak to s těmi kauzami ve skutečnosti je. Srozumitelně vám také sdělíme, kdo je darebák a kdo hrdina. A dozvíte se také, jak proti těm, kteří vám ubližují, můžete bojovat.*“³

Nejnovějším pořadem je od 8. dubna 2018 Týden podle Jaromíra Soukupa, který se vysílá každou neděli ve 22:05. Soukup zde ironicky komentuje události předešlého týdne. „*Mezi nejsledovanější pořady televize Barrandov patří dlouhodobě Kauzy Jaromíra Soukupa. Obliba zpravodajsko-politických relací je tedy zřejmá. Proto bylo nasnadě přidat do vysílání i zkrácenou verzi pojatou trochu jinak – humorně a ironicky. V tomto stylu bude pořad reflektovat nejvýznamnější události daného týdne. Jsem rád, že se nám to díky synergii, která existuje mezi naším vydavatelstvím a televizí, podařilo, a doufám, že pro naše diváky bude nový formát stejně tak atraktivní jako ostatní pořady z naší produkce,*“ navnadil diváky generální ředitel TV Barrandov a předseda představenstva mediálního domu Empresa Media Jaromír Soukup.⁴ Nejedná se tedy o diskuzní pořad, ale tzv. One-man show, Soukup zde má souvislý monolog, který doprovází smích publika.

³ TV Barrandov. Kauzy Jaromíra Soukupa. [online] ©Empresa Media. [cit. 16. 4. 2018] Dostupné z: <https://www.barrandov.tv/kauzy-jaromira-soukupa#sec-info>

⁴ TV Barrandov. Týden podle Jaromíra Soukupa. [online] ©Empresa Media. [cit. 16. 4. 2018] Dostupné z: <https://www.barrandov.tv/tyden-podle-jaromira-soukupa>

4.2. Žánry mediální komunikace

Pro pochopení problematiky žánrové zařaditelnosti pořadů Jaromíra Soukupa je vhodné si nejprve definovat dialog, interview a talk show. Dle těchto definic pak lze posoudit, zda popis, který zveřejňuje TV Barrandov u svých pořadů je relevantní se skutečným rázem pořadu. Od tohoto zařazení se pak odvíjí úlohy moderátora, které jsou obecně očekávané.

4.1.1. Dialog a interview

Významově je pojem dialog považován za širší. Jedná se o komunikaci mezi dvěma a více osobami, při které si účastníci střídají role mluvčího a posluchače. Důležitým rysem dialogu je tematická soudržnost, tzn. že účastníci dialogu hovoří o jednom tématu a jejich repliky na sebe reagují⁵. Hirschová upozorňuje na záměnu s replikami mluvčích, které na sebe navazují pouze časově, ale ne tematicky. Zde se jedná o přerušované monology⁶.

Interview a jeho český ekvivalent rozhovor, jsou významově užší. Zde jde o „cílenou výměnu otázek a odpovědí“⁷. Jedná se o žánr využívaný v žurnalistice v mluvené i psané podobě.

4.1.2. Mediální dialog

Mediální dialog je dialog přirozený v institucionalizované formě. Odůvodněno je to tím, že v přirozeném dialogu je mechanismus střídání replik přirozený, zatímco v institucionálním dialogu je tento proces regulován. Omezení také vyplývá z asymetrie pokládání otázek, host na otázky pouze odpovídá a sám je moderátorovi neklade a zároveň je délka jeho promluvy rovněž regulována moderátorem. Vztah moderátora a hosta je tedy asymetrický v případě, že moderátor na hosta verbálně útočí, ironizuje či hosty kárá. Mediální dialog může ale probíhat také symetricky, a to v případě, kdy se moderátor s hostem baví spontánně, volně, anebo otázky nejsou útočné, ale spíš mají prezentovat dovednosti, postoje a názory hosta, jsou pro něj tedy příjemné a přijatelné.⁸

Institucionální dialog je definován jako rozhovor mezi představiteli různých institucí a laickou veřejností, občany, kteří mohou být ve vztahu s institucí (pacient, zákazník, klient), ale také nemusí. Instituci lze chápat volně, např. jako zařízení, úřad, podnik atp., která má širší

⁵ Hirschová, Milada. 2006. Pragmatika v češtině. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci

⁶ tamtéž

⁷ Ruß-Mohl, Stephan. Bakičová, Hana. 2005. Žurnalistika – komplexní průvodce praktickou žurnalistikou. Praha: Grada

⁸ Čmejrková, Světlá. 2013. „Předmluva: Styl mediálních dialogů.“ Pp. 9–14 in Styl mediálních dialogů. Čmejrková, Světlá et al. Praha: Academia.

působnost, řídí se vlastními pravidly a může zasahovat do soukromí člověka.⁹ Za mediální instituce vyskytující se v mediálním dialogu považujeme konkrétní redakci, televizi či rozhlas, jejich zástupci jsou potom jejich pracovníci (moderátor, novinář).

Mediální dialog se odehrává v komunikační události veřejné, proto mívají spíše formální ráz. Hosté si veřejnou dostupnost uvědomují, a proto nedávají průchod své přirozenosti. K neformálnosti se hosté přiklánějí při konfrontacích, a proto moderátor řídící rozhovor posiluje formálnost dialogu tím, že reguluje jednání svých hostů.¹⁰

Veřejný ráz udává mediálnímu dialogu triadickou strukturu, podobně jako u dialogu jevištního je komunikace mezi mluvčími inscenována pro publikum, diváky a posluchače u televizních obrazovek (rádiového vysílání), nebo pro diváky ve studiu. A tak vznikají různé mediální dialogické žánry, hosté tak do studia přicházejí za nějakým účelem, např. aby pobavili anebo poskytli informaci.¹¹ Tato struktura je zjevná i upozorňováním moderátora na publikum monologickými promluvami, které směřuje přímo divákům a posluchačům, než přejde k samotnému rozhovoru s hostem, nebo také tím, že moderátor předává slovo divákům přítomným ve studiu v průběhu interview.

4.1.3. Interview

Interview se původně stalo velmi důležitým nástrojem novinářů ke sběru informací, které byly následně zpracovány do podoby, která byla předána publiku. Dnes je to nejdůležitější a velmi často využívaný publicistický žánr. Definujeme jej jako rozhovor mezi novinářem a druhou osobou, velmi často odborníkem nebo politikem v masových komunikačních médiích.¹²

Rozhovor se v devadesátých letech spolu s dalšími dialogickými žánry (dialog, debata, diskuse, polemika) stal častější formou mluveného veřejného projevu. „*Mluvčí pronáší svůj projev přetržitě, a navíc jej musí neustále přizpůsobovat nově vznikající komunikační situaci, jejíž charakter je velmi často konfrontační až kontroverzní.*“¹³

Pokud se držíme modelu Claymana a Heritage, tedy modelu institucionálního, je v něm dáno, že interview je určeno publiku, jeho hlavním úkolem je zprostředkovat informace nebo

⁹ Hoffmannová, Jana, Müllerová, Olga 2000. Jak vedeme dialog s institucemi. Praha: Academia

¹⁰ Müllerová, Olga. 2011. „Mluvené projevy a komunikační situace.“ Pp. 66–82 in Mluvená čeština: hledání funkčního rozpětí. Ed. Čmejrková, Světlá – Hoffmannová, Jana. Praha: Academia

¹¹ tamtéž

¹² Clayman, Steven, Heritage, John. 2002. The News Interview. Cambridge: Cambridge University Press

¹³ Čmejrková, Světlá. 2013. „Mediální rozhovor jako žánr veřejného projevu.“ Pp. 80–115 in Jazyk, média, politika.

Ed. Čmejrková, Světlá, Hoffmannová, Jana. Praha: Academia. str. 80

názory odborníků a veřejných činitelů divákům. V interview by měl host respektovat roli moderátora, nepokládat otázky a moderátor by se měl držet formální neutrality a věnovat se pouze pokládání otázek. Pokud se poruší uvedené zásady, je to nazýváno odchylkou od určitého formátu a to znamená, že formát interview byl opuštěn.¹⁴

Interview je nejčastější a osvědčený způsob vedení debat s politiky.¹⁵ „*Je to vyhraněný, přísně institucionalizovaný diskuzní žánr.*“¹⁶ A způsob jeho vedení ovlivňuje vztah mezi publicistou, hostem a publikem. Je založen na otázkách publicisty a odpovědích hosta, tázaného. Tyto role se neproměňují, jsou stabilní. Otázky jsou připravené, tazatel jimi uvádí témata a jsou vystavěné tak, aby vyvolaly obsáhlejší odpověď.¹⁷

Druhý pohled na tento žánr je z hlediska stylistiky.¹⁸ Publicistický rozhovor má čtyři modifikace, a sice rozhovor zjišťující názory (který je dominantně využíván), osobní rozhovor (tzv. dialogická analogie portrétu), biografický rozhovor (zaměřený na osobnost) a skupinový rozhovor (založený na konfrontaci názorů více osob, ne však mezi sebou).¹⁹

Televizní interview je obrazovou formou rozhovoru rozhlasového. Pro komunikátory je to těžší forma rozhovoru v tom smyslu, že diváci vidí vzhled hostů a moderátora, zároveň mohou sledovat i neverbální projevy hostů při odpovídání na moderátorovy otázky, tedy gesta, mimiku, postoj. Štorkán obraz patřící k televiznímu interview popisuje také jako nevýhodu. Diváci na zpovídaných osobnostech mohou poznat falešná gesta, nervozitu, přehrávání a různé pózy.²⁰ Proto i přesto, že je televizní rozhovor pro diváky atraktivnější než formy bez obrazu, pro mluvčí to může být nekomfortní situace.

Müllerová hovoří o vyžadování přirozenosti hostů, tzn. aby se chovali přirozeně, jako by se tam kamery nenacházely (tzv. televizní situace). Zároveň ale musí dodržovat určité zásady

¹⁴ Tamtéž

¹⁵ Müllerová, Olga. 2013. „Rozhovor s hostem: žánr rozhlasového vysílání na pomezí interview a přátelského povídání.“ Pp. 116–156 in Jazyk, média, politika. Ed. Čmejrková, Světlá, Hoffmannová, Jana. Praha: Academia.

¹⁶ Tamtéž, str. 118

¹⁷ Tamtéž

¹⁸ Jílek stejně jako Clayman a Heritage považuje interview za „základní metodu (žurnalistické) práce.“ V tomto pojetí má rozhovor v publicistické sféře dvě stylově aktivní modifikace, a sice zpravodajské a publicistické interview. Otázky ve zpravodajském interview na sebe na rozdíl od publicistického nenavazují, výhodný je ale pro svou přehlednost díky grafickému zpracování. Jílek rozlišuje modifikace také užitím otázek, kdy zpravodajská užívá otázky dichotomické a alternativní (občas doplňující), zatímco publicistická všechny typy otázek související s interview

¹⁹ Jílek, Viktor. 2009. Žurnalistické žánry jako výsledek působení jazykových a mimojazykových vlivů. Olomouc: UPOL.

²⁰ Štorkán, Karel. 1980. Publicistické žánry. Praha: Novinář

veřejného vystupování. Pro moderátora obraz nepředstavuje takový diskomfort, jako může znamenat pro hosta, už jen proto, že je to jeho každodenní zaměstnání.²¹

4.1.4. Talk show

Talk show je žánr vyskytující se jak v televizním, tak v rozhlasovém prostředí. Při talk show dochází k rozhovoru mezi moderátorem/hostitelem a hostem, kterým bývá opět významná osobnost z politického, sportovního či kulturního prostředí. V talk show moderátor komunikuje s diváky přímo do kamery. Hosté interagují pouze s moderátorem nebo mezi sebou, mají ale možnost reagovat na dotazy diváků, v našem případě přítomných ve studiu. Tuto interakci zprostředkovává moderátor.

Rozhovor se netýká aktuálních problémů a poskytování nových informací, jde především o exkluzivitu hosta. V talk show se také posiluje excentricita moderátora, většinou bývá stejně populární jako hosté a nezaujímají jen úrovní otázek, ale také svým vtipem.²²

Talk show se dělí na ranní, denní a večerní. V našem případě se jedná o večerní talk show, v ní by se mělo hovořit o odlehčenějších tématech, jejím úkolem je nechat diváka relaxovat a pobavit se.²³ Dále se žánr rozděluje dle projednávaných témat. Munson talk show dělí dle středobodu rozhovoru, zda se jedná o hosta, problém či téma. Pokud je středobodem diskuze problém nebo téma, host nemusí být ani tak populární, jako odborník na dané téma. V tomto případě se očekávají nové a zajímavé informace a komentáře hosta.²⁴

²¹ Müllerová, Olga. 1994. „Problémy vedení dialogu v televizi.“ Pp. 73–84 in Naše řeč 1994, r. 77, č. 2. [online] Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7176> [cit. 15. 4. 2018]

²² Bednařík, Petr. 2004. „Heslo: Talk show.“ Pp. 257 in Slovník mediální komunikace. Reifová, I. a kolektiv. Praha: Portál

²³ Ilie, Cornelia. (2001). „Semi-institutional discourse: The case of talk shows.“ Pp. 209–254 in Journal of Pragmatics 2001, č. 3, vyd. 4. [online] Dostupné z: <https://www.scribd.com/doc/315609771/Cornelia-Ilie-Semi-Institutional-Discourse-The-Case-of-Tal> [cit. 14. 4. 2018]

²⁴ Munson, Wayne. (1993). All talk: the talk show in media culture. Philadelphia: Temple University Press.

4.3. Řízení rozhovoru s politickými hosty

Interview s politickými hosty probíhá mírně komplikovaněji než interview s jinými hosty. Plynulost narušují především hosté vyhybavými odpověďmi, neochotou a opatrností. Političtí hosté velmi často nerespektují institucionální roli moderátora a těžko se podřizují organizačnímu řízení rozhovoru.²⁵

Politikové často chtějí interview použít jako prostředek propagace sebe a své strany.²⁶ Politické interview ale slouží k rozhovoru nad politickými tématy, diváka zajímají názory politika na jiné politiky, na události a situace, které jsou momentálně důležité. Politikové ale často nastolují vlastní témata, která se jim zdají výhodná.²⁷ V tomto případě je moderátorovou povinností vrátit interview zpět do jeho institucionálního rámce. K navrácení může moderátor užívat regulační techniky, jako například kladení specifických typů otázek, vyzývání k odpovědi, shrnutí řečeného či konstatování.²⁸

Mezi další techniky patří **přerušování**, které je charakteristické při nesrozumitelnosti odpovědi, nebo pokud je odpověď příliš obecná. Moderátor v tomto případě může užít přerušování a dožadovat se určité reakce na něj.²⁹

Havlík uvádí dva důvody k přerušování: 1) moderátor přeruší řeč hosta v případě, že mu vypršel čas, který mu moderátor na odpověď dal, nebo 2) hosta přeruší v případě, že odpověď odbočí ze směru, kterým moderátor chce, aby směřovala, host tedy nemluví k věci.³⁰

Další technikou řízení rozhovoru je **reformulace odpovědi**. Tuto metodu moderátor používá v případě, že odpověď politika byla vyhybavá, málo srozumitelná nebo příliš vyhybavá.³¹ Moderátor nemůže jednu otázku opakovat mnohokrát, proto reformulací hostovi nabídne

²⁵ Müllerová, Olga. 2013. „Styl mediálních rozhovorů ve zpravodajství – specifika rozhlasových rozhovorů.“ Pp. 77–128 in Styl mediálních dialogů. Čmejrková, Světlá et al. Praha: Academia

²⁶ Čmejrková, Světlá. 1999. „Televizní interview a jiné duely. Mediální dialog jako žánr veřejného projevu.“ Pp. 247–268 in Slovo a slovesnost 1999, r. 60, č. 4. [online] Dostupné z: <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=3855> [cit. 25. 4. 2018]

²⁷ Čmejrková, Světlá. 2011. „Vyjednávání identit v mediální interakci.“ Pp. 253–278 in Mluvená čeština: hledání funkčního rozpětí. Ed. Čmejrková, Světlá – Hoffmannová, Jana. Praha: Academia

²⁸ Čmejrková, Světlá. 2003. „Mediální rozhovor jako žánr veřejného projevu.“ Pp. 80–115 in Jazyk, média, politika. Ed. Čmejrková, Světlá – Hoffmannová, Jana. Praha: Academia

²⁹ Müllerová, Olga. 2013. „Styl mediálních rozhovorů ve zpravodajství – specifika rozhlasových rozhovorů.“ Pp. 77–128 in Styl mediálních dialogů. Čmejrková, Světlá et al. Praha: Academia.

³⁰ Havlík, Martin. 2008b. „Poznámky k práci moderátorů televizních politických debat a rozhlasových interview.“ Pp. 4–32 in Jazykovědné aktuality 2008, r. 45, č. 1–2 [online]. Dostupné z: <http://jazykovedesdruzeni.cz/JA0812.pdf> [cit. 25. 4. 2018]

³¹ Müllerová, Olga. 2003. „Rozhovor s hostem: žánr rozhlasového vysílání na pomezí interview a přátelského popovídání.“ Pp. 116–156 in Jazyk, média, politika. Ed. Čmejrková, Světlá – Hoffmannová, Jana. Praha: Academia

odpověď. Reformulace je nejvyužívanější technika používaná k usměrňování řeči hosta.³² Moderátor při ní převádí odpověď do vlastních slov.³³ Moderátor v těchto situacích používá slova *čili, když to shrnu, takže tím říkáte* a další. V této výpovědi jsou konkretizované klíčové informace, ze kterých je obvykle vyvozen důsledek. Dost může tuto reformulaci buď odsouhlasit (*ano*), přijmout ji s výhradami (*ano, ale...*), opravit její část anebo ji odmítnout (*ne, tak jsem to nemyslel*).³⁴

Pokud má moderátor pouze jednoho hosta, je oprávněn používat techniku **vznášení námitek**. Projev nesouhlasu ze strany moderátora je při interview s jedním hostem, kdy je moderátor jeho oponentem, přímo vyžadován.³⁵ Moderátor k námitkám používá jazykové signály jako je slovo *no, ale* a další spojky s odporovacím/namítacím významem. Tyto prostředky moderátor i host používají na začátku svých replik, kdy něco namítají, staví protiargumenty či si odporují.³⁶ Popsané techniky jsou v této práci analyzovány.

4.1.2. Politická diskuze

Definice politické diskuze je složitá a v mnoha ohledech se odborníci rozcházejí. Diskuze bývala dříve označovaná jako mediální duel.³⁷ Praktická encyklopedie žurnalistiky diskuzi definuje jako polemický rozhovor dvou a více účastníků, který někdy bývá řízen moderátorem. Také že diskuze a debata jsou vzájemně synonymem.³⁸

Jílek oproti tomu rozlišuje diskuzi a debatu na základě cíle. Cílem debaty je předložit názory účastníků. Zejména pokud jsou odlišné, či protichůdné. Nedochozí zde ale k interakci debatujících. Diskuze oproti tomu má za cíl nejen konfrontaci názorů, ale také hledání společného konsensu, zde tedy dochází k interakci debatujících. Dle Jílka se v obou žánrech liší i role moderátora. V debatě moderátor udává diskutovaná témata, uděluje a odnímá slovo a určuje čas promluv jednotlivých mluvčích. Nepřipouští interakci mezi debatujícími a také dbá na zachování koherence sdělení, tzn. dohlíží na odbíhání od tématu. U diskuze má moderátor

³² Čmejrková, Světlá. 2003. „Mediální rozhovor jako žánr veřejného projevu.“ Pp. 80–115 in Jazyk, média, politika. Ed. Čmejrková, Světlá – Hoffmannová, Jana. Praha: Academia

³³ Hoffmannová, Jana. 2011. „Segmentace mluveného projevu, výstavba textu.“ Pp. 131–152 in Mluvená čeština: hledání funkčního rozpětí. Ed. Čmejrková, Světlá – Hoffmannová, Jana. Praha: Academia.

³⁴ Müllerová, Olga. 2003. „Rozhovor s hostem: žánr rozhlasového vysílání na pomezí interview a přátelského popovídání.“ Pp. 116–156 in Jazyk, média, politika. Ed. Čmejrková, Světlá – Hoffmannová, Jana. Praha: Academia

³⁵ Müllerová, Olga. 1999. „Úlohy moderátora v rozhlasovém diskusním pořadu Radiofórum.“ Pp. 169–183 in Naše řeč 1999, r. 82, č. 4. [online] Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7528> [cit. 15. 4. 2018]

³⁶ Müllerová, Olga. 1991. „Dialog a konflikt.“ Pp. 247–255 in Slovo a slovesnost 1991, r. 52, č. 4 [online]. Dostupné z: <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=3423> (25. 4. 2018)

³⁷ tamtéž

³⁸ Osvaldová, Barbora, Halada, Jan a kol. 2005. Praktická encyklopedie žurnalistiky. Praha: Libri

podobné povinnosti, může zde ale komentovat příspěvky mluvčích a nezabraňuje jejich vzájemné interakci.³⁹

Kodex ČT definuje aktuálněpublicistický pořad jako „*diskusní konfrontaci idejí, myšlenek a konceptu vztahujících se k důležitým otázkám veřejného zájmu*“⁴⁰, což může být ztotožněno s pojetím diskuze v této práci. V tomto případě se jedná o řízený rozhovor, kdy politik odpovídá na otázku položenou moderátorem, prezentuje tak své názory a ideje.

³⁹ Jílek, Viktor. 2005. Lexikologie a stylistika nejen pro žurnalisty. Olomouc: Univerzita Palackého

⁴⁰ Kodex České televize, čl. 6.1., str. 17

4.4. Moderátor

Moderátor je osoba, která v dané situaci zastupuje instituci a v interview je jeho úkolem také zastupovat veřejnost. Ruß-Mohl moderátory popisuje jako tzv. *anchors* (kotvy) pořadu – moderátoři jsou pro publikum jakýmsi identifikátorem pořadu. Tyto „kotvy“ by měly splňovat několik znaků, prvním a nejdůležitějším je autorita, dále zdravý rozum a měly by dávat věcem řád a smysl. U moderátorů je také důležitý vzhled a jejich osobnost.⁴¹

Buček o moderátorovi mluví jako o titulku, čelu a logu mediálního produktu. Titulek je kontaktní složka textu, první a víceméně přímé oslovení adresáta, stejně jako moderátor, který přímo oslovuje adresáta a svým projevem určuje obsah komunikace. Stejně jako titulek (který má být jasný, vkusný, působivý, výstižný, nápaditý atp.) by měl být moderátor výraznou osobností s vkusem a poutavým projevem. Od moderátora se také očekává, že bude působivý, přesvědčivý, originální a duchaplný.

Čelo obsahuje základní fakta, moderátor organizuje komponenty mediálního výstupu, na začátku rozhovoru nejprve fakty identifikuje událost. Buček dále popisuje různé typy čel a přirovnává je k funkcím moderátora.⁴²

Moderátoři patří k profesionálním komunikátorům, kteří zprostředkovávají informace divákovi. Dnes dochází ke spojování zábavy a informací (infotainment⁴³), a divák od moderátora očekává jak intelektuální rozhovor, tak zábavu.

Institucionální model komunikace moderátorovi ukládá, aby byl nestranný, tzn. aby nevyjadřoval souhlas či nesouhlas s interviewovaným hostem. Neměl by užívat citoslovce *hm* či *mm* ani slovní signály jako *ano*, *skutečně*, *dobře* atp. Nestrannost také projevuje rovnoměrně pokládanými otázkami mezi hosty, tzn. že na jednoho hosta není agresivní a na druhého mírný. Neutralita ale není úplně možná, Čmejrková proto mluví o neutralistickém postoji, tzn. že se vyhýbá formálním ukazatelům zaujetí a pokud redaktor vyslovuje hodnocení, připisuje je třetí osobě. Při kladení nepříjemných otázek se může opírat o cizí zdroj, cizí mínění nebo používá deagentní výpovědi.⁴⁴ „*To proto, aby on sám nebyl obviněn z předpojatosti.*“⁴⁵

⁴¹ Ruß-Mohl, Stephan, Bakičová, Hana. 2005. Žurnalistika – komplexní průvodce praktickou žurnalistikou. Praha: Grada

⁴² Buček, Jaroslav. 2012. Rola moderátora v masmediálním dialógu. Zlín: VeRBuM.

⁴³ Z anglického *information a entertainment* (informace a zábava).

⁴⁴ Čmejrková, Světlá. 2003. „Mediální rozhovor jako žánr veřejného projevu.“ Pp. 80–115 in Jazyk, média, politika. Ed. Čmejrková, Světlá – Hoffmannová, Jana. Praha: Academia

⁴⁵ Tamtéž, str. 102

Diváci a posluchači od moderátora očekávají jazykovou kultivovanost projevu, tzn. „správnou výslovnost, nepřiliš mnohomluvný styl, a hlavně text bez frázi, který odpovídá celkové dikci vystoupení pohybujícího se na hranici mezi zaměřením publicistickým a běžně mluveným.“⁴⁶

Jedna z nejdůležitějších kompetencí moderátora je dle Müllerové informovanost, tzn. věcná znalost problematiky, s tím souvisí připravenost na každý díl pořadu.⁴⁷

Buček dále popisuje profesionální a charakterové vlastnosti moderátora. K profesionálním vlastnostem řadí přesvědčivost, protože moderátor by měl být schopen přesvědčivě zprostředkovat informace, důvěryhodnost, kterou chápeme jako jistou míru objektivnosti působení moderátora na recipienty, profesionalitu, kdy ovládání problematiky a těžiskového problému je pro moderátora základem profesionálního přístupu k recipientovi, dále sem patří schopnost logického myšlení a řeči, schopnost poznávat jiné, schopnost empatie a schopnost pohotově reagovat. Dalšími vlastnostmi jsou autoritativnost, která zvyšuje přesvědčivost informace, tuto vlastnost vnímáme jako kompetentnost získávání, podávání a zpracování informací, znalost tématu, zde se Buček shoduje s Müllerovou o informovanosti moderátora o tématu diskuze, také to popisuje jako součást profesionality moderátora, a sebejistota, která dle Bučka patří mezi faktor síly, vyjadřující pozici a roli jedince, sebejistota je také propojená se schopností asertivního přístupu. Moderátor by tedy měl být schopen se vyhnout manipulativním tendencím, aniž by porušoval práva jiných nebo svých vlastních, také by měl být schopen navázat a rozvinout přiměřenou komunikaci a vzájemnou interakci.⁴⁸

Mezi charakterové vlastnosti Buček řadí sympatičnost (atraktivnost, přitažlivost), která je definována jak vzhledem, tak postavením ve společnosti, zájem o diváka, který moderátor projevuje uspokojováním divákových potřeb (potřeba informací a rad, zábavy apod.), přirozenost projevující se v chování moderátora, zabarvení hlasu odrážející sebevědomí, ale i jiné emoce, upravenost dokreslující obraz osobnosti, podnětnost, kterou má moderátor u recipienta vyvolat aktivní příjem zprostředkovaných informací a sebe prezentace, za negativní je považováno přílišné používání slova ‚já‘.⁴⁹ Od moderátora je také očekávána jistá míra improvizace a

⁴⁶ Kraus, Jiří. 1982. „Moderátor.“ Pp. 224 in Naše řeč 1982, r. 65, č. 4. [online] Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6351> [cit. 14. 4. 2018]

⁴⁷ Müllerová, Jana. 2003. „Rozhovor s hostem: žánr rozhlasového vysílání na pomezí interview a přátelského popovídání.“ Pp. 116–156 in Jazyk, média, politika. Ed. Čmejrková, Světlá – Hoffmannová, Jana. Praha: Academia

⁴⁸ Buček, Jaroslav. 2012. Rola moderátora v masmediálním dialógu. Zlín: VeRBuM.

⁴⁹ Tamtéž

naslouchání hostům. Tyto vlastnosti ale lze hodnotit pouze subjektivně, proto na ně v této práci nebude brán zřetel.

Důležité je také podotknout, že styl moderátorovy řeči, jak mluví s hosty, je rys, který ovlivňuje vnímání pořadu, jeho kvalitu, respekt a oblibu u posluchačů.⁵⁰ Tím se vracíme k Bučkovi a jeho tezi o moderátorovi jako logu pořadu.

Od moderátora se také očekává zdvořilost k hostům, dává tak najevo respekt. Využívají se k tomu „zdvořilostní formule řízení rozhovoru a dialogického kontaktu“, tzn. že se hostovi omluví, když jej přeruší či pokud mu sděluje nepříjemnou informaci a také při opravě vlastního nesprávného údaje. Dále se používají děkovací formule, kdy moderátor děkuje tazateli z řad diváků za dotaz. K vyjádření úcty hostovi se mohou používat i vyjadřování sebekritiky, např. *„nevím, jestli to říkám správně“*. Müllerová také hovoří o užívání první, druhé a třetí osoby při rozhovoru, aby se moderátor vyhnul subjektivnímu náhledu na problematiku.⁵¹

Očekávané role moderátora

V rozhovorech s hosty se *„mísí rysy institucionální a běžné (individuální) komunikace.“*⁵² Institucionálnost rozhovoru je dána sociálními rolemi a statusy všech zúčastněných, kteří si je uvědomují. Rozhovor je v tomto smyslu řízený z hlediska trvání, obsahu, stylu a členění. Je tedy určeno, o čem se bude mluvit a s kým. Osobní vztahy a záležitosti jsou ve veřejnoprávních médiích potlačovány, oproti tomu v soukromých médiích se projevuje spíše individualita každého moderátora a ráz soukromosti je výraznější.⁵³

Müllerová i přes rozdílný přístup veřejnoprávních a soukromých médií popisuje *trojí roli* moderátora: role institucionální, moderátor je zástupcem instituce a hovoří s hosty i posluchači, role interakční, moderátor uděluje slovo a zároveň je účastníkem rozhovoru, a role soukromá, moderátor dává najevo svá stanoviska, názory a projevuje svůj vztah k hostovi. Tato role je výraznější v soukromém médiu. Skloubení těchto tří rolí vyžaduje od moderátora jistou míru zdatnosti.⁵⁴

⁵⁰ Müllerová, Jana. 2003. „Rozhovor s hostem: žánr rozhlasového vysílání na pomezí interview a přátelského popovídání.“ Pp. 116–156 in Jazyk, média, politika. Ed. Čmejrková, Světlá – Hoffmannová, Jana. Praha: Academia

⁵¹ Müllerová, Jana. 2003. „Rozhovor s hostem: žánr rozhlasového vysílání na pomezí interview a přátelského popovídání.“ Pp. 116–156 in Jazyk, média, politika. Ed. Čmejrková, Světlá – Hoffmannová, Jana. Praha: Academia

⁵² Tamtéž, str. 117

⁵³ Tamtéž

⁵⁴ Tamtéž

Další role moderátora je Štokánem označována jako „**dirigent**“.⁵⁵ Při rázu zkoumaných pořadů by měl být schopen vést rozhovor, řídit jej tak, jak je stanoveno rázem pořadu a cílem daného rozhovoru. Tzn. že by měl být schopen udržet rozhovor v daném tématu, měl by se snažit dát prostor všem hostům rovnoměrně, tedy udělovat a brát slovo. Jeho úkolem je také brzdit vzrůstající konflikty mezi hosty, případně je postrčit k ostřejší diskuzi (dle únosné míry, která opět závisí na rázu pořadu), pokud si to situace žádá, a hlavně by měl umět sjednat pořádek mezi hosty a zajistit jejich zdvořilé vystupování.⁵⁶

Clayman a Heritage dále popisují roli **objektivitu** a **nestrannosti** a také roli konfliktnosti jako součásti profesionality moderátora. Ten by jako zástupce veřejnosti měl přiměřeně konfrontovat politiky a umět jim relevantně argumentovat (s tím se propojuje moderátorova informovanost o dané problematice).⁵⁷

Moderátor od hosta očekává odpovědi na položené otázky. Proto pokud host „vzdoruje“, moderátor používá techniky, kterými tázaného dovede k požadované odpovědi. Mírnější formou jsou otázky doplňovací, kterými se doptává na konkrétní informace. Dále může odpověď konstatovat či interpretovat z předchozích výroků tázaného. Také může na tázaného zatlačit alternativními, vylučovacími a v krajní mezi až dichotomickými otázkami, kdy si host musí vybrat jednu z odpovědí. Poslední možností je reformulace odpovědi, pokud se moderátorovi nepodaří dostat jednoznačnou odpověď, může se ji pokusit říci vlastními slovy a „vnutit“ ji hostovi. Ten ji buď přijme a souhlasí, či ji přijme s jistými výhradami, nebo moderátorovu reformulaci opraví anebo ji zcela odmítne.⁵⁸

V diskuzích se politikové často snaží prosadit své a verbálně se s moderátorem dohadují o udělení slova či o názoru na položenou otázku. Moderátor proto musí být autoritativní, nebo pro zmírnění reakce tázaného užít odvolání se na třetí osoby (viz výše), např. na cizí mínění, na všeobecný názor, na cizí zdroj.

⁵⁵ Štokán, K. (1980). Publicistické žánry. Praha: Novinář

⁵⁶ Müllerová, Olga. 1999. „Úlohy moderátora v rozhlasovém diskusním pořadu Radioforum.“ Pp. 169–183 in Naše řeč 1999, r. 82, č. 4. [online] Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7528> [cit. 14. 4. 2018]

⁵⁷ Heritage, John, Clayman, Steven. 2010. Talk in Action: interaction, identities, and institutions. Chichester: Wiley-Blackwell

⁵⁸ Čmejková, Světa. 2003. „Mediální rozhovor jako žánr veřejného projevu.“ Pp. 80–115 in Jazyk, média, politika. Ed. Čmejková, Světa – Hoffmannová, Jana. Praha: Academia

4.5. Konverzační analýza

Konverzační analýza vznikla v 60. letech minulého století. Vychází z etnometodologie, sociologického směru zabývajícího se lidským věděním, metodami, které člověk užívá v každodenním životě. Za zakladatele etnometodologie se považuje Harold Garfinkel a Harvey Sacks, který se považuje také za jednoho z tvůrců konverzační analýzy.⁵⁹

Konverzační analýza je považována za sociolingvistickou disciplínu, jejímž cílem je zjistit a popsat opakující se vzorce a techniky, které mluvčí při rozhovoru užívají. Jedná se jak o analýzu složky verbální, tak i neverbální. Ke sběru dat se využívají převážně audio nahrávky nebo video nahrávky, u kterých je možné zaznamenat i mimojazykové a neverbální projevy mluvčích.⁶⁰

Paul ten Have uvádí sedm kroků konverzačně analytického výzkumu, kterými se musí projít.

„1. Sběr materiálu za využití nahrávek – už tento proces je silně selektivní a závisí nejen na výzkumné otázce, ale také na osobnosti výzkumníka

2. Tvorba transkriptů – zaznamenává se, co bylo řečeno, a v případě, že to souvisí s výzkumem, i mimojazykové prvky konverzace (gesta, smích, posturika...)

3. Výběr analyzovaných jednotek – je závislý na druhu výzkumu, někdy bývají z konverzací vybírány jen repliky uvozující konverzaci, nebo ji zakončující, jindy to mohou být jen repliky obklopující určité slovo nebo slovní spojení (např. smrt, nemoc)

4. Snaha o porozumění daným epizodám – výzkumník využívá jen svůj zdravý rozum a jeho typifikace, tedy jaký účinek mají epizody, tedy co činí a jak se tyto činnosti spojují

5. V této fázi výzkumník využívá svých znalostí jako člena dané skupiny, aby porozuměl vzniku a zakončení daných epizod a sekvencí

6. Je možné podpořit závěry ze studovaných epizod částmi konverzace, které zkoumaným oblastem předcházely, nebo které následovaly bezprostředně po nich – dá se totiž předpokládat, že v nich budou implicitní odkazy na zkoumaný fenomén či epizodu

7. Na závěr je potřeba zkoumanou epizodu porovnat s jinými takovými příklady, neboť konverzační analýza je téměř vždy komparativní.“⁶¹

Konverzační analýza se soustřeďuje převážně na mechanismus střídání mluvčích v rozhovoru (turn-taking), organizace výpovědí a replik v sekvencích a typy těchto sekvencí,

⁵⁹ Jurka, Michal, Martinková, Petra, Roubínková, Michaela. 2014. Konverzační analýza (nejen) po česku. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

⁶⁰ tamtéž

⁶¹ Have, Paul ten. 1986. „*Methodological Issues in Conversational Analysis.*“ Pp. 16-17 in Konverzační analýza (nejen) po česku. Jurka, Michal, Martinková, Petra, Roubínková, Michaela. 2014. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

mechanismy oprav, korektur rektifikací a také pohyb témat v konverzaci nebo “*neverbálním prostředkům a jejich spolupůsobení v interakci s prostředky verbálními*”⁶².

4.1.1. Transkript

Pro důkladnou analýzu se nahrané rozhovory transkribují. Jedná se o přepis, který je ekonomický a zachytává vše důležité. Nekvapil transkript považuje za kompromis mezi fonetickou transkripcí a standardním pravopisem.⁶³

K přepisu se používá transkripční systém, kterých i v českém jazyce existuje několik. Najdeme je například v Pražském mluveném korpuse, Oral 2006 a 2008, SYN 2000 a dalších, které můžeme najít pod Českým národním korpusem nebo Korpusem DIALOG.⁶⁴ V naší práci vycházíme z pokynů, které udává Kaderka a Svobodová⁶⁵ v manuálu pro Korpus DIALOG, který vzniká v Ústavu pro jazyk český Akademie věd České republiky.

K přepisu se z ekonomického hlediska využívají transkripční znaménka, která zaznamenávají např. intonaci, pauzy, přerušení nebo komentáře přepisujícího. Následující přehled shrnuje použitá transkripční znaménka v přepisu analyzovaných vzorků. Kompletní transkript analyzovaného interview je možno nalézt v příloze č. 2.

Přehled použitých transkripčních znamének

JS	zkratka mluvčího	(...)	dlouhá pauza
=	okamžité navázání replik mluvčích	.	klesnutí hlasem
[ne]	překrývající se repliky	,	mírné stoupnutí hlasem
(())	komentář přepisovatele	?	výrazné stoupnutí hlasem
<u>není</u>	Zdůraznění	kar-	přerušení slova
a: no	prodloužení hlásky	<ano>	slovo pronesené se smíchem
(.)	krátká pauza	(nevím)	špatně srozumitelné slovo
(..)	střední pauza	()	nesrozumitelné slovo
E, ee, eee, hm, mhm, ehe...	hezitační a rezponzivní zvuky		

⁶² Müllerová, Olga – Hoffmannová, Jana. 1994. Kapitoly o dialogu. Praha: Pansofia. Str. 10

⁶³ Nekvapil, Jiří. 1999/2000. „Etnometodologická konverzační analýza v systému encyklopedických hesel.“ Pp. 80–87 in Češtinář 1999/2000, r. 10, č. 3.

⁶⁴ Havlík, Martin. 2011. „Poznámka k práci s přepisy mluvených projevů.“ Pp. 13–19 in Mluvená čeština: hledání funkčního rozpětí. Ed. Čmejrková, Světa – Hoffmannová, Jana. Praha: Academia

⁶⁵ Kaderka, Petr – Svobodová, Zdenka. 2006. „Jak přepisovat audiovizuální záznam rozhovoru? Manuál pro přepisovatele televizních diskusních pořadů.“ Pp. 18–51 in Jazykovědné aktuality 2006, r. 43, č. 3–4. [online] Dostupné z: <http://ujc.dialogy.cz/?q=node/89> [cit. 14. 4. 2018]

4.1.2. Pojmy konverzační analýzy

Mezi hlavní pojmy se řadí replika, výpověď a sekvence. **Replika** je souvislý úsek textu pronesený mluvčím bez zásahu jiných účastníků rozhovoru. Replika může být různě dlouhá a tvoří ji jednotlivé výpovědi. Za **výpovědi** jsou považovány úseky textu, které jsou od sebe oddělené koncovými intonačními kadencemi, převážně poklesem hlasu. Z hlediska intonace ale nemusí být vždy zjevné, že se jedná o konec výpovědi, proto je výpověď definována také jako relativně uzavřený a samostatný celek z významového i syntaktického hlediska.⁶⁶ Repliky se seskupují do **sekvencí**, jedná se o několikačlenné výměny replik mezi mluvčími.⁶⁷ Minimální sekvence je dvojice replik, kdy první má funkci iniciační a druhá reaktivní (otázka – odpověď), ale sekvence mohou být i vícečlenné.⁶⁸ V dialogu se vyskytují i sekvence se speciální funkcí, jedná se o přípravnou dvojici, s jejíž pomocí mluvčí zjišťuje podmínky pro realizaci komunikačního záměru (pokud mluvčí zjistí, že podmínky jsou nepříznivé, komunikační záměr se už nemusí realizovat). Vložené sekvence jsou dvojice replik vložené do dvojice replik. K tomuto jevu nejčastěji dochází, když komunikační partner neporozumí první replice mluvčího. Tato pravidla se používají zejména při ukončení (významovém i intonačním).⁶⁹

4.1.3. Mechanismus střídání mluvčích

Mechanismus střídání mluvčích (turn-taking) je zcela improvizovaná záležitost – jak dlouho bude mít každý řečník slovo, kdo bude mluvit další je na samotných účastnících. U formálních interview je střídání jednoduché ve stylu otázka – odpověď – otázka – odpověď. Tento typ střídání se nazývá „turn-type preallocation“, je zde rolemi přesně dáno, kdo se ptá a kdo odpovídá a s malou výjimkou se tento model vztahuje k dialogu nezávisle na počtu účastníků rozhovorů.⁷⁰

Mechanismus střídání mluvčích probíhá dle Nekvapila dle čtyř pravidel. Je tak zajištěno, že vždy mluví jeden mluvčí. Právě hovořící mluvčí může svému vybranému komunikačnímu partnerovi předat slovo odmlkou ve své řeči⁷¹ nebo partnera vyzve ke slovu (např. oslovením).

⁶⁶ Müllerová, Olga – Hoffmannová, Jana. 1994. Kapitoly o dialogu. Praha: Pansofia.

⁶⁷ tamtéž

⁶⁸ Hirschová, Milada. 2006. Pragmatika v češtině. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci

⁶⁹ Müllerová, Olga – Hoffmannová, Jana. 1994. Kapitoly o dialogu. Praha: Pansofia.

⁷⁰ Clayman, Steven – Heritage, John. 2004. The News Interview. Cambridge: Cambridge university press

⁷¹ Tzn. že se první mluvčí zeptá na otázku daného jedince a po ukončení otázky mu dá prostor k odpovědi, nebo si jej nezvolí a druhý mluvčí začne sám hovořit v intonační pauze prvního mluvčího.

Druhý mluvčí buď slovo převezme, nebo ne a v takovém případě původní mluvčí pokračuje ve své řeči. První mluvčí takto postupuje, dokud druhý komunikátor slovo nepřevzme.⁷²

Hirschová uvádí, že na ukončení výpovědi může být mluvčím upozorněno (např. Nakonec bych dodal...), či mluvčí může svého komunikačního partnera vyzvat k převzetí slova (např. oslovením).⁷³

4.1.4. Místo relevantní z hlediska přechodu

Havlík pojem „transition relevance place“ překládá jako místo relevantní z hlediska přechodu (ve zkratce MRP). Jedná se o okamžik, při kterém je vhodné převzít repliku.⁷⁴ Tyto okamžiky bývají mluvčím naznačovány verbálně i neverbálně (pauza, pokles hlasu, pohyb). Vyskytují se na hranicích intonačních segmentů, významových a systémových úseků či syntaktických konstrukcí. Nejvýraznější jsou předěly kombinující více segmentů, které jsou zároveň signalizované několikanásobně.⁷⁵

Velmi často při interview dochází k překrývání replik, tzn. že souběžně mluví více mluvčích. Host totiž v některých případech začíná na otázku moderátora odpovídat dříve, než moderátor ukončí svou výpověď, např. proto, že dříve pochopí, kam tím moderátor směřuje, nebo má potřebu na oponenta reagovat ihned. K překryvu může dojít i zaviněním moderátora, který metodou přerušování⁷⁶ usměrňuje hostovu odpověď, či předává slovo druhému mluvčímu.

Analýzou místa relevantního z hlediska přechodu lze určit dva typy simultánního mluvení, a sice mechanický překryv (overlap) a přerušování (interruption)⁷⁷.

⁷² Nekvapil, Jiří. 1999/2000. „Etnometodologická konverzační analýza v systému encyklopedických hesel.“ Pp. 80–87 in *Češtinář 1999/2000*, r. 10, č. 3.

⁷³ Hirschová, Milada. 2006. *Pragmatika v češtině*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci

⁷⁴ Nekvapil (1999/2000) používá pojem „místo relevantní z hlediska střídání replik“, Hirschová (2006) o tomto místě hovoří jako o „švu“.

⁷⁵ Müllerová, Olga – Hoffmannová, Jana. 1994. *Kapitoly o dialogu*. Praha: Pansofia.

⁷⁶ Viz kapitola 4. 4. Řízení rozhovoru s politickými hosty

⁷⁷ Havlík, Martin. 2012. *Sekvenční a prozodické aspekty rozhovoru*. Disertační práce. Praha: Univerzita Karlova. [online]. Dostupné z: http://www.ujc.cas.cz/miranda2/export/sitesavcr/ujc/sys/galerie-download/oddeleni-stylistiky-a-lingvistiky-textu/Disertace_Havlik.pdf [cit. 25. 4. 2018]

4.1.4.1. Překryv a přerušení

Přesah vzniká v případě, že druhý komunikátor prvnímu komunikátorovi „skočí do řeči“⁷⁸, ale první mluvčí svou řeč nepřeruší, ale repliku dokončí. Repliky se překrývají. Přerušení oproti tomu ukončuje repliku mluvčího.⁷⁹

Přerušení se často chybně jeví jako neslušnost. Ve většině případů ale mluvčí zřetelně pragmaticky, syntakticky i prozodicky ukončuje svou výpověď. Mezi jednotlivými výpověďmi vzniká pauza o délce jedné slabiky a v tuto chvíli druhý mluvčí chce převzít slovo, protože očekává konec promluvy prvního mluvčího. Pokud ale mluvčí pokračuje ve své replice, dojde k přerušení druhým mluvčím zhruba uprostřed prvního slova nové výpovědi.⁸⁰

Hirschová upozorňuje, že vnímání potenciálních předělů je subjektivní.⁸¹ Proto je velmi důležité rozlišovat rozdíl mezi mechanickým překryvem a přerušením. Přerušení je oproti překryvu morálně hodnocený pojem, který je vnímán negativně. Pro odlišení těchto situací je nutné analyzovat místo relevantní z hlediska přechodu, průběh překryvu replik a sekvenční umístění. I tak ale nelze říci s jistotou, zda se jedná o překryv či přerušení, protože intence mluvčích není snadné odhalit.⁸²

Z hlediska místa vzniku překryvu, tedy zda mluvčí druhému vstoupil do řeči v blízkosti místa relevantního k přechodu nebo mimo něj Havlík rozlišuje dva typy mechanického překryvu: **1) terminální překryv**, který vzniká ve chvíli, kdy se mluvčí blíží k MRP a druhý mluvčí začne mluvit dříve, než první mluvčí k tomuto místu opravdu dojde a **2) souběžný start**, při kterém se první mluvčí rozhodne v MRP pokračovat v řeči, ale druhý mluvčí v tuto chvíli chce převzít slovo, a proto začne mluvit také.⁸³

O přerušení se mluví v případě, kdy mluvčí vstoupil do řeči v místě, které není MRP a ani není v jeho blízkosti.⁸⁴

⁷⁸ Skok do řeči je v češtině často užívaný pojem, v souvislosti s užitou literaturou se jedná o přerušení.

⁷⁹ Havlík, Martin. 2008b. „Poznámky k práci moderátorů televizních politických debat a rozhlasových interview.“ Pp. 4–32 in Jazykovědné aktuality 2008, r. 45, č. 1–2. [online] Dostupné z: <http://jazykovedesdruzeni.cz/JA0812.pdf> [cit. 25. 4. 2018]

⁸⁰ tamtéž

⁸¹ Hirschová, Milada. 2006. Pragmatika v češtině. Olomouc: Univerzita Palackého.

⁸² Havlík, Martin. 2012. Sekvenční a prozodické aspekty rozhovoru. Disertační práce. Praha: Univerzita Karlova. [online]. Dostupné z: http://www.ujc.cas.cz/miranda2/export/sitesavcr/ujc/sys/galerie-download/oddeleni-stylistiky-a-lingvistiky-textu/Disertace_Havlik.pdf [cit. 25. 4. 2018]

⁸³ Tamtéž

⁸⁴ Müllerová, Olga – Hoffmannová, Jana. 1994. Kapitoly o dialogu. Praha: Pansofia

Schegloff k tomuto dělení přidává ještě **kontinuátory**, krátké responzivní repliky, které mluvčímu dávají najevo, že je poslouchán a posluchač si uvědomuje, že svou řeč ještě neukončil (hm, jo, no), dále **podmíněné vstupy do repliky**, kdy poslouchající komunikátor například pomůže mluvčímu doplnit vhodné slovo, a nakonec **sborové překryvy**, kam patří promluvy, které se konají sborově, např. sborový smích, příp. pozdravy.⁸⁵

Typy přerušování rozlišuje i Fergusonová na: **jednoduché přerušování** zahrnující souběžné mluvení a přerušování promluvy mluvčího, který nedokončil svou výpověď, protože mu to dosavadní posluchač neumožnil; **přesah**, kdy druhý mluvčí začne mluvit před dokončením výpovědi prvního mluvčího, který svou výpověď ale dokončí; **vskočení do promluvy**, kdy mluvčí vstoupí do promluvy dosavadního mluvčího, svou řeč ale sám utne a dosavadní mluvčí pokračuje ve své řeči; a konečně na **tiché přerušování**, kdy první mluvčí nedokončí svou výpověď, druhý mluvčí ale převezme slovo až po pauze, tudíž nedojde k překryvu replik.

⁸⁵ Schegloff, Emanuel A. 2000. „Overlapping talk and the organization of turn-taking for conversation.“ Pp. 1–63 in *Language in Society* 2000, r. 29, č. 1. [online]. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/services/aop-cambridge-core/content/view/S0047404500001019> [cit. 25. 4. 2018]

4.6. Kvantitativní analýza otázek a replik

Clayman a Heritage (2002) otázky rozřídili pomocí formální typologie. Pro potřeby analýzy v této práci vycházíme z Havlíka (2008), který typologii převzal a rozšířil. Zároveň je vhodné definovat otázku a dotaz, protože ne vždy je moderátorem položena otázka, a přesto je tím host vyzván k odpovědi. Čmejková definuje **otázku** pragmaticky – jako žádost o poskytnutí informace. Patří sem tedy všechny výpovědi, které dotazovanou osobu vyzývají k podání informace, nejen výpovědi, které mají syntaktickou podobu otázky.⁸⁶ Havlík **dotaz** definuje jako obsáhlejší, nejedná se pouze o otázku, ale o kombinaci otázek, případně otázku a další tvrzení.⁸⁷

Typologie otázek

Otázky zjišťovací jsou otázky, na které je možno odpovědět ano-ne (např. „*Vzala sis dnes deštník?*“). Jedná se zároveň o otázky uzavřené. Čmejková ale zmiňuje, že v mediálním dialogu se očekává rozvedení dané odpovědi.⁸⁸ **Otázky doplňovací** vyžadují odpověď delší a obsáhlejší (např. „*Kdo to napsal?*“) a jsou pokládány nejen v případě, že tázaný neodpoví na předchozí otázku úplně či přesně. Tyto otázky velmi často obsahují tázací slova jako *kdo, kdy, kde, jak* apod. Může se jednat zároveň o **otázky vylučovací**, které vyžadují odpověď vybranou z nabízených možností (např. „*Pojedeme autem, nebo poletíme letadlem?*“).

Jednoduché otázky označují vlastní otázku, bez přídavných výpovědí, předcházejících kontextů či „pootázkových“ vysvětlení. Oproti tomu **komplexní dotazy** označují ty, které se skládají z vlastní otázky a konstatování, které uvádí kontext, nebo uvádí prohlášení, které vede k samotné otázce.⁸⁹ **Návodné otázky** preferují určitý typ odpovědi. **Uzavřené a otevřené otázky** jsou definovány možností odpovědi. Zavřené otázky umožňují jen omezený výběr (ano/ne), zatímco na otevřené otázky dotazovaný může odpovědět libovolně dlouhou odpovědí. **Výzvodé dotazy** jsou výpovědi, které nemají tázací formu.⁹⁰ **Následné dotazy** moderátor

⁸⁶ Čmejková, Světlá. 2003. „Mediální rozhovor jako žánr veřejného projevu.“ Pp. 80–115 in Jazyk, média, politika. Ed. Čmejková, Světlá – Hoffmannová, Jana. Praha: Academia

⁸⁷ Havlík, Martin. 2008b. „Poznámky k práci moderátorů televizních politických debat a rozhlasových interview.“ Pp. 4–32 in Jazykovědné aktuality 2008, r. 45, č. 1–2. [online] Dostupné z: <http://jazykovednesdruzeni.cz/JA0812.pdf> [cit. 25. 4. 2018]

⁸⁸ Čmejková, Světlá. 1999. „Televizní interview a jiné duely. Mediální dialog jako žánr veřejného projevu.“ Pp. 247–268 in Slovo a slovesnost 1999, r. 60, č. 4. [online] Dostupné z: <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=3855> [cit. 25. 4. 2018]

⁸⁹ Clayman, Steven – Heritage, John. 2004. The News Interview. Cambridge: Cambridge university press

⁹⁰ Havlík, Martin. 2008a. „Otázky Václava Moravce.“ Pp. 195–199 in Člověk – jazyk – text. Ed. Jaklová, Alena. České Budějovice: Jihočeská univerzita. [online] Dostupné z: http://www.ujc.cas.cz/miranda2/export/sitesavcr/ujc/sys/galerie-download/oddeleni-stylistiky-a-lingvistiky-textu/Otzky_Vxclava_Moravce.pdf [cit. 24. 4. 2018]

pokládá v případě, že odpověď hosta není úplná nebo přesná.⁹¹ Havlík následné dotazy rozšířil na následné negativní dotazy, které jsou formulovány negativně.⁹²

Müllerová popisuje otázky s přípravou, která může být někdy důkladná a mohou ji tvořit části tzv. informačních konzerv, nebo části promluv jiných osob. Dále otázky bez přípravy.⁹³

Typologie replik

Pro použitou analýzu je důležité definovat repliky tázací, netázací a výzvové. **Tázací repliky** je možné definovat jako jednoduché otázky či dotazy, při kterých je přímo žádáno o odpověď, **netázací repliky** jsou takové formy replik, které nesplňují pojetí otázky z pragmatického ani syntaktického hlediska a neočekává se na ně odpověď či jiná reakce, jedná se o prostá konstatování faktu či popis. **Repliky výzvové** sice nesplňují podobu otázky, stále ale vyzývají komunikačního partnera k odpovědi ať už explicitně (např. formulací: *odpovězte, povězte mi...*) nebo implicitně (např. citací či konstatováním/reformulací odpovědi).

⁹¹ Clayman, Steven – Heritage, John. 2002. „Questioning Presidents: Journalistic Deference and Adversarialness in the Press Conferences of U.S. Presidents Eisenhower and Reagan.“ Pp. 749–775 in *Journal of Communication* 2002. [online] Dostupné z:

https://www.researchgate.net/publication/2431427_Questioning_Presidents_Journalistic_Deference_And_Adversarialness_In_The_Press_Conferences_Of_Eisenhower_And_Reagan [cit. 25. 4. 2018]

⁹² Štorkán také popisuje základní typizaci otázek, ze které vychází i Jílek. Mezi základní patří otázky dichotomické. Ty vyžadují odpověď ano – ne. Dále jsou otázky alternativní, které vybírají možnost z několika variant odpovědí. Otázky kontrolní kontrolují některou z předchozích otázek a otázky otevřené umožňují volný projev názoru.

⁹³ Müllerová, Olga. 2003. „Rozhovor s hostem: žánr rozhlasového vysílání na pomezí interview a přátelského popovídání.“ Pp. 116–156 in *Jazyk, média, politika*. Ed. Čmejrková, Světlá – Hoffmannová, Jana. Praha: Academia

4.7. Vlastní analýza neverbálních a paraverbálních prvků

Ke komplexnosti analýzy jsou u Jaromíra Soukupa analyzovány neverbální prvky a prvky paraverbální. Jedná se pouze o doplněk konverzační analýzy a analýzy otázek a replik. Zaznamenávají jsou pouze projevy výrazné, opakující se, nevhodné, zajímavé anebo chybějící.

Analýza se zabývá pouze jevy, které jsou relevantní k oboru a tématu práce. Konkrétně se z oblasti paralingvistiky zaměřuje na **pomlky a plynulost řeči**. Pomlky mohou být úmyslné a neúmyslné, ty bývají v řeči rušivé a působí jako „*projev nižší úrovně mluvy*“⁹⁴. Úmyslné mohou zesilovat účinnost promluvy. Pomlky mají mnoho dalších významů, např. prostor pro zásah komunikačního partnera, prostor pro přemýšlení, hledání vhodných výrazů atd. Pomlky a správné členění slov čili frázování, zpřesňuje chápání verbálního obsahu. Dále zkoumá **slovní vatu**, tj. označení pro parazitická slova, která jsou nevědomky používána jako stereotypní výplň mezi slovy i větami (např. vlastně, jaksi...); **objem řeči**, tedy množství slov produkovaných mluvčím za určitý čas, počet užitých slov se zvyšuje při rozhovoru a dochází zde k intruzi⁹⁵; a nakonec **chyby v řeči**, tyto chyby mohou být artikulační (špatné vyslovování písmen, huhlání, kuktání...) anebo hezitační a rezponzivní zvuky, za chyby ale považujeme také malou koncentraci mluvčího na téma (rychlá/častá proměnlivost témat) a opomenutí (mluvčí řekne zaprvé a neuvede za druhé atd.)⁹⁶.

Mezi paralingvální prvky patří také výška tónů, barva hlasu, rychlost projevu či kvalita řeči, oproti tomu do prozodie je zařazena melodie, rytmus řeči, přízvuk a tón aj. Vzhledem k rázu práce a vzhledem k výzkumným cílům ale není nutné tyto jevy popisovat a dále zkoumat.

⁹⁴ Mikuláščík, Milan. 2010. Komunikační dovednosti v praxi. Praha: Grada

⁹⁵ Pokud intruze (skákání do řeči) mezi dvěma mluvčími trvá delší úsek rozhovoru, označujeme jej jako dueto.

⁹⁶ Mikuláščík, Milan. 2010. Komunikační dovednosti v praxi. Praha: Grada. Str. 104

4.7.1. Gestika a mimika

Gestika dokresluje verbální sdělení pohyby rukou, nohou a hlavy. Jedná se o podbor kineziky, který je významnou součástí interpersonální komunikace. Dle některých odborníků gesta předcházejí zrodu jazyka jako verbálního dorozumivacího prostředku⁹⁷.

Gesta se rozlišují podle jejich funkce na: **Ilustrátory**, kterými mluvčí dokresluje výpověď (např. naznačení velikosti či směru); **regulátory** ovládá rozhovor (přikyvování, nabádání k promluvě komunikačního partnera); **emblémy** jsou taková gesta, která dokáží úplně nahradit slovní vyjádření a jsou chápána všemi členy sub/kultury (zvednutí palce se stiskem ostatních prstů do pěsti); **adaptéry** se užívají při adaptaci na prostředí, např. jako ujišťování sebe sama (hlazení se po pažích) a jsou bezděčné, mluvčí si je neuvědomuje; do typologie jsou zahrnuty také **afektivní projevy**, které doprovázejí emoce a jsou reakcí na nějaký podnět (objetí sebe sama jako náznak úzkosti).⁹⁸ V naší práci se zaměříme na gesta Jaromíra Soukupa a jejich souznění s obsahem verbálního sdělení. Dá se předpokládat, že se bude jednat převážně o ilustrátory a emblémy, vzhledem k rázu zkoumaného pořadu.

Pohyby svalů v obličeji se souhrnně označují jako **mimické projevy**. Mimika vyjadřuje emoční rozpoložení mluvčího v určitém momentu, ale také psychický stav, který může být relativně stálý (pro jedince charakteristický). Ekman popisuje tři typy signálů, které nám obličej dává. Jedná se o signály statické (tvar tváře, barva kůže), pomalé (trvalé vrásky, napětí svalů) a rychlé (zdvížené obočí, úsměv). Statický signál je tedy stálý a v čase neměnný, pomalý signál se v čase mění, ale velmi pomalu, jedná se o příznaky stárnutí či změny zdravotního stavu a rychlé signály už jsou samotné pohyby mimických svalů.⁹⁹

Mimikou se projevuje šest základních emocí, a sice radost, strach, smutek, znechucení, zlost a překvapení. Tyto emoce jsou podchyceny a dle výzkumu mikrovýrazů Paula Ekmana jsou i rozeznatelné podle zapojení určitých mimických svalů. Mimika ale není jen o projevu emocí ve tváři, „*Křivohlavý k tomu dále dodává, že „to nejsou jen emoce, co je možno pozorovat v obličeji. Pravdou je, že mimikou sdělujeme i kulturně tradovaná gesta (například tzv. zdvořilostní úsměv) a tzv. instrumentální pohyby (například výrazy obličeje při kýchání).*“¹⁰⁰

⁹⁷ Bittnerová, Barbora. 2017. Neverbální projevy redaktorů v živých vstupech ve zpravodajství veřejnoprávní a soukromé televize na příkladu mimiky a prozódie. Magisterská diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého Olomouc. [online] Dostupné z: <http://library.upol.cz/arl-upol/cs/csg/?repo=upolrepo&key=15666464473> [cit. 25. 4. 2018]

⁹⁸ Odborníci se v rozdělování gest dle funkce liší, zde je použito dělení dle Ekmana.

⁹⁹ Ekman, Paul – Friesen, Wallace. 2015. Emoce pod maskou. Brno: BizBooks

¹⁰⁰ Bittnerová, Barbora. 2017. Neverbální projevy redaktorů v živých vstupech ve zpravodajství veřejnoprávní a soukromé televize na příkladu mimiky a prozódie. Magisterská diplomová práce. Olomouc: Univerzita

Mimika je považována za okrajovou oblast výzkumu, která bude popsána pouze v případě vymykajícímu se běžné komunikaci. Výrazné mimické projevy jsou z hlediska profese moderátora politických debat nevhodné, a proto se na ně práce zaměřuje jen okrajově.

4.8. Analyzovaný vzorek

Analyzovaným vzorkem je jeden díl pořadu Aréna Jaromíra Soukupa, který je pravidelně vysílán každé úterý od 21:25. Jeden díl má včetně monologického úvodu jednu hodinu (plus minus jedna minuta). Pořad moderuje Jaromír Soukup a jeho hosté jsou pouze politikové – tuto skutečnost vysvětluje popis TV Barrandov, tj. že se jedná o politickou diskuzi.

K analýze byl vybrán díl z pořadu Aréna Jaromíra Soukupa z důvodu malého počtu hostů, který tento pořad nabízí, a tudíž je zde prostor k vyjadřování Jaromíra Soukupa, které je pro tuto práci stěžejní. Konkrétně byl vybrán díl z 12. prosince 2017, ve kterém vystupuje kandidát na prezidenta České republiky (ve volbách 2018) Michal Horáček, který je ve svém vystupování poměrně dominantní a hovorný. Tato skutečnost byla při výběru analyzovaného vzorku rozhodující.

5. Analýza

Cílem analýzy v této práci je deskripce komunikačních jevů vyskytujících se u Jaromíra Soukupa. Popsán bude způsob řízení rozhovorů a komunikační techniky které Soukup při rozhovoru užívá. K dosažení tohoto cíle byl proveden kvantitativní a kvalitativní rozbor několika jevů, které jsou indikátory toho, jestli Jaromír Soukup naplňuje úlohy moderátora. Sledované jevy jsou kategorizovány a zařazeny do tabulek či grafů. Popis a následná interpretace jsou demonstrovány na ukázkách z transkriptu pořadu.

Analýza se skládá z několika oblastí, a sice sekvenčnost dialogu, kde je sledována četnost a poměr replik a jejich typizace; aspekt času, který zaznamenává délky promluv, dále zkoumá typizaci otázek a jejich četnost. Další oblast se zabývá řízením rozhovoru a nastolováním témat a na závěr se zaměřuje na analýzu neverbálních aspektů komunikace.

5.1. Analýza replik

Tato část analýzy se zabývá sekvenčními jevy v dialogu. Konkrétně se zaměřuje na četnost a poměr replik Jaromíra Soukupa vůči jeho hostu, Michalu Horáčkovi a divákům, kterým bylo uděleno slovo moderátorem. Repliky Jaromíra Soukupa jsou následně rozčleněny na repliky tázací, netázací a výzvodé.

5.1.1. Analýza počtu a poměru replik Jaromíra Soukupa a hostů

Analýza replik vychází z definice repliky¹⁰¹ jakožto úseku souvislého textu bez zásahu jiných mluvčích. Za repliky nebyly považovány ty úseky, které obsahovaly pouze responzivní a hezitační zvuky (hm, no, ee) nebo jednoslovné odpovědi, které nebyly zařazeny do odpovědi ani otázky, ale pouze přitakávaly předcházející replice (ano, no, jo). V případě, kdy repliku přerušilo publikum (potleskem, smíchem, hlukem) nebo přitakávání, smích či souhlas druhého mluvčího, a přesto se v replice návazně pokračovalo, byla replika započítána dle zápisu v transkriptu vícekrát. Následující ukázka č. 1 demonstruje nepočitatelné repliky na příkladu hezitačního zvuku Jaromíra Soukupa. Ukázka č. 2 zobrazuje jednoslovnou repliku, která je započítána do replik podrobených analýze a ukázka č. 3 ukazuje přerušení repliky hostem Horáčkem a z jedné repliky Soukupa se tímto rozdělením stávají repliky tři.

¹⁰¹ Viz kapitola 5.1.2. Pojmy konverzační analýzy, str. 28

Ukázka č. 1

MH: ano milosti to je něco jiného to je individuální věc to se týká jednoho člověka (.) když se mě ptáte na konkrétní případ

JS: mm

Ukázka č. 2

JS: kdybyste: byl prezidentem jmenoval byste andreje babiše premiérem

MH: =ano

Ukázka č. 3

JS: já a když

MH: fakt: jo prosim vás

JS: když

MH: tak to je supr a voživíte to,

JS: a když vám ta kandidatura nevyjde.

V transkriptu ale dochází k „rozmělnění“ replik také z důvodu překryvů jednotlivých promluv. Vzhledem k pravidlům, která je třeba při transkribování dodržovat, se každá promluva musí vyskytovat na novém řádku. Proto přesto, že nedošlo k přerušení souvislé řeči, došlo v zápisu k „rozkouskování“ promluv na několik replik. V takovém případě byla replika počítána jako jedna. V následující ukázce lze tento jev pozorovat, jedná se o jednu repliku Jaromíra Soukupa a jednu repliku Michala Horáčka.

Ukázka č. 4

JS: a p- pane horáčku ee tedy a pane horáčku když to budou lidé kteří mají [bezpečnostní prověrku]

MH: [jo to rozhodně]

JS: =mají jí ty vaši kandidáti teď

K celkovému počtu replik není započítána úvodní replika Jaromíra Soukupa, pozdrav hosta a Jaromíra Soukupa a také závěrečné pozdravy na konci pořadu. Do replik jsou ale započítány promluvy diváků, které Jaromír Soukup vyzval k dotazu, ale ne výkřiky diváků bez vyzvání a reakce Horáčka nebo Soukupa na ně. Následující ukázka č. 5 zobrazuje situaci, kdy

divák ve studiu vykřikl do ticha a host na něj reaguje, zatímco ukázka č. 6 ukazuje vyzvání diváků k reakci.

Ukázka č. 5

ND1: no zeman na hrad no

[((potlesk publika))]

MH: [může být]

Ukázka č. 6

JS: je tady snad někdo kdo by neměl rád petra hapku,

ND3: ne

ND4: ne

JS: no a to je vždycky

Tabulka č. 1 shrnuje počet replik v jednotlivých částech pořadu, které jsou oddělené znělkou.

	Repliky Jaromíra Soukupa	Repliky Michala Horáčka	Repliky diváků	Celkem
1. třetina pořadu	61 (39,87 %)	70 (45,75 %)	22 (14,38 %)	153 (100 %)
2. třetina pořadu	131 (46,29 %)	140 (49,47 %)	12 (4,24 %)	283 (100 %)
3. třetina pořadu	80 (48,19 %)	79 (47,59 %)	7 (4,22 %)	166 (100 %)
Celkem	272 (45,18 %)	289 (48,01 %)	41 (6,81 %)	602 (100 %)

Tabulka č. 1: Počet a poměr replik Jaromíra Soukupa a hosta/diváků

Přestože první třetina pořadu je časově nejdelší se stopáží 26:57, vyskytuje se v ní nejméně replik. Zřejmě je to dlouhou úvodní promluvou Jaromíra Soukupa (se stopáží 6:04). Pokud tedy započítáme čas od první počítané repliky, je první třetina pořadu téměř stejně dlouhá jako část druhá (20:53). Druhá třetina pořadu trvá 20:15 a třetí třetina 14:09. Michal Horáček v první i ve druhé třetině pronesl více replik, jedná se ale o malý rozdíl. Ve třetí třetině má Jaromír

Soukup o jednu repliku více než Horáček. U diváků je počet replik se snižujícím se výskytem, ve všech třetinách ale Soukup podal mikrofon několika divákům v hledišti. V první třetině pěti divákům, ve druhé dvěma a ve třetí čtyřem. Replik ale divákům připadá více, protože jak Soukup, tak Horáček pokládali divákům otázky i bez mikrofonu a zároveň některé repliky diváků Soukup přerušil svým jednáním (viz ukázka č. 7.) nebo slovy.

Ukázka č. 7

ND25: no tím vstupoval podle médií svýho vyjádření že jste člověk kterej mu je podobnej jako a proto šel jako vám dělat poradce

JS: ((odtáhne mikrofon))

ND25: ještě jsem neskončil

JS: ((vrátí mikrofon))

ND25: a mně zajímá jedna věc (...)

V souhrnu má ale Horáček pouze o 17 replik více než Soukup, tento jev bude velmi pravděpodobně způsoben častým přerušováním promluv Horáčka Jaromírem Soukupem – JS přerušuje i v případech, kdy to není nutné nadbytečnou reformulací otázky (viz ukázka č. 8).

Ukázka č. 8

JS: ee kam bychom- a domluvili bychom se dopředu že tu výhru. ty peníze dáme na dobročinné účely. podle vašeho kam by to šlo

MH: =víte

JS: =jinými slovy kdo potřebuje pomoci

5.1.2. Repliky tázací, netázací a výzvodé

V pořadu se u Jaromíra Soukupa vyskytují tři typy replik, a sice tázací, netázací a výzvodé. Při analýze replik v transkriptu byl vyzorován čtvrtý typ replik, který je vhodné od ostatních odlišit, a sice **repliky neutrální**, u kterých se ve většině případů jedná o jednoslovné repliky, které nelze zařadit do definovaných tří typů.¹⁰² Nejedná se o konstatování, otázku, dotaz ani výzvu, přesto těmto replikám nelze přiřadit jinou definici, protože se jedná o přerušené výpovědi ihned v počátku. Zde jsou zařazeny také repliky, kterým nebylo porozuměno. Tyto jevy demonstrují ukázky č. 9 a č. 10. Do neutrálních replik je zařazeno také pouhé oslovení či víceslovné repliky, jejichž obsah postrádá smysl (viz ukázka č. 11).

Ukázka č. 9

ND8: [to (.) to] můj dotaz zní myslíte si že by prezident měl být šoumen ((míněno showman))

JS: eee ale.

Ukázka č. 10

MH: [ne: rámy] vůbec ničemu nebráněj ty naopak to nebezpečí zvyšujou ale [musíme]

JS: [()]

Ukázka č. 11

MH: [nojo ale tak si to přečtete a nebude to]

JS: a vono já abych vám to

Repliky tázací	Repliky netázací	Repliky výzvodé	Neutrální	Celkem
105	95	47	25	272
(38,6 %)	(34,9 %)	(17,3 %)	(9,2 %)	(100 %)

Tabulka č. 2: Počet typů replik a jejich poměr

Z tabulky vyplývá, že Soukup pokládal nejčastěji otázky a dotazy, rozdíl oproti netázacím replikám je ale velmi malý, pouze 3,7 % (10 replik). V průběhu pořadu Soukup formuloval 52 výzvodých replik, tudíž Soukup se dotazoval Horáčka v téměř 56 % replik. V rozhovoru se vyskytuje 25 neutrálních replik, které se skládají převážně z oslovování hosta, jednou z repliky,

¹⁰² Viz kapitola 5.2. Kvantitativní analýza otázek a replik, str. 31

které nebylo porozuměno, a dále z replik, které byly přerušeny v počátku, či jejich větná skladba byla obsahově prázdná. Výzvodé repliky Soukup formuloval explicitně i implicitně. Explicitně Soukup Horáčka vyzývá formulacemi jako *tak nám to vysvětlíte*, nebo *řekněte nám to*. Implicitně Soukup vyzývá Horáčka jednou citací, častěji ale prohlášením svého stanoviska či vyslovením problematiky (např. replika obsahující pouze slova Miloš Zeman, nebo islamizace). Ukázka č. 12 zobrazuje explicitní formulaci výzvodé repliky a ukázka č. 13 implicitní formulaci. Reformulace odpovědi Soukup téměř nevyužívá

Ukázka č. 12

JS: [když jsem se zeptal] kdo: tedy bude váš nejbližší tým
když tedy se vyjadřujete k týmu prezidenta zemana tak: nám to
řekněte ať víme ty jména

MH: já jsem ta jména zveřejnil už [osmého února můžete]

Ukázka č. 13

JS: [no s tím miliardářem (.) já jsem četl že tu fortuna jste
prodali] za dvě miliardy

MH: ano e bylo byli jsme čtyři na to jo já jsem z toho měl
dvacet pět procent mezi tím ee uplynula mnohá léta hodně lidem
jsem pomáhal [něco máme ve () nestěžuju si nestěžuju]

Vysoký počet netázacích replik je pro politickou diskuzi poměrně netypický. Soukup velmi často vysvětluje, proč se ptá, shrnuje informace, které byly řečeny dříve, nebo také komentuje Horáčka, aniž by to mělo souvislost s diskuzí (viz ukázka č. 14).

Ukázka č. 14

MH: s gůglem ((míněno googlem)) ty vole tak hele e ((smích))
podívejte se (.) e vedoucím mého tiskového oddělení bude pan
jiří tábořský dvaatřicet let (.) [vedoucím ee vedouc]

JS: [s váma je legrace]

5.2. Analýza délky promluv

Analýza sledující aspekt času se zaměřuje na řízení rozhovoru z hlediska rozdělení času mezi jednotlivé účastníky. Záměrem je sledovat, jak dlouho mluvil Jaromír Soukup, kolik prostoru dával svému hostovi a kolik prostoru dával dotazům ze stran diváků. Vzhledem k různým mluvním tempům účastníků, překryvům a promluvám, které byly velmi krátké, byla pro analýzu použita metoda počítání slov. Postup byl následující:

Nejdříve byl zjištěn čas, který je pro analýzu použitelný, tudíž do délky promluv není započítána úvodní replika, pozdravy Jaromíra Soukupa a Michala Horáčka a závěrečná replika. Do mluvního tempa také nejsou počítány části replik po pauze, které obsahují úvodní slovo, responsivní a hezitační zvuky a také nedokončená slova. Následně bylo spočítáno, kolik slov pronesl Jaromír Soukup a kolik Michal Horáček a také kolik slov pronesli diváci souhrnně.

Slova, která se překrývala, byla sečtena, zprůměrována a následně odečtena z celkového počtu slov Soukupa i Horáčka a tento proces byl také aplikován na překryvy promluv diváků, hosta a Soukupa. Výsledná čísla byla sečtena, tím byla vyjádřena hodnota A, tzn. kolik slov bylo vysloveno za určitý čas. Hodnota A byla následně vydělena časem pro analýzu relevantním vyjádřeným v minutách a vznikla průměrná hodnota B. Výsledné číslo C vyjadřuje, kolik minut pořadu mluvili jednotliví účastníci, tato hodnota byla vypočtena jednoduchým dělením, kdy celkový součet slov jednoho účastníka byl vydělen hodnotou B. Tyto údaje zobrazuje následující tabulka.

Necelá slova byla započtena zlomkem, ale pouze v případě, že se z kontextu (např. při zopakování slova) vyplynulo, o jaké slovo se jedná. Zároveň je třeba zmínit, že čas promluv je pouze orientační, vzhledem k některým neidentifikovatelným částem promluvy, u kterých nebylo možné určit počet slov, proto za každou takovou promluvu bylo započítáno jedno slovo.

Čas promluv – Jaromír Soukup	Čas promluv – Michal Horáček	Čas promluv - diváci	Čas promluv - celkem
17,32 (31,59 %)	32,76 (59,75 %)	4,75 (8,66 %)	54,83 (100 %)

Tabulka č. 3: Čas a poměr promluv

Z tabulky lze vyčíst, že Michal Horáček měl o 28,2 % více času než Jaromír Soukup. Také je evidentní, že s Horáčkem více než diváci komunikoval Soukup.

5.3. Analýza otázek Jaromíra Soukupa

Analýza řízení rozhovoru se také zaměřuje na otázky. Zjišťuje, jaké typy otázek a dotazů Soukup používá nejvíce. Clayman a Heritage tuto metodu užívají ke sledování indikátorů agresivity moderátorů v politických interview. Tato agresivita se projevuje nadužíváním následných dotazů a otázek zjišťovacích a komplexních.¹⁰³ Analýza se zaměřuje na tyto typy otázek: zjišťovací, doplňovací, vylučovací, jednoduché, komplexní dotazy, návodné otázky, (u)zavřené a otevřené otázky, výzvolé dotazy, následné dotazy¹⁰⁴.

Všechny dotazy položené Jaromírem Soukupem jsou nejprve rozlišeny na otázky jednoduché či komplexní dotazy, dále na otevřené a uzavřené otázky, a nakonec na otázky doplňovací/zjišťovací/vylučovací a výzvolé dotazy. Z tohoto důvodu jsou vytvořeny tři tabulky, které tyto jevy zachycují jednotlivě.

Do analýzy jsou započítány pouze otázky, které Soukup pokládal s očekáváním odpovědi od Horáčka. Tudíž otázky, které vyslovil v překvapení či otázky na diváky jsou z analýzy vynechány. Příklad zobrazuje ukázka č. 15, kdy Soukup překvapeně „vyhrkl“ otázku, na kterou neočekával přímou odpověď.

Ukázka č. 15

MH: =vy jste tady na začátku řekl že nemáte rád ty lidi který
dávaj někomu rozumy co si maj nebo nemaj myslet. todle je
koncept kterej jsem zažil za totality [koncept]

JS: [co]

MH: =přesně tak

	Počet otázek a dotazů Jaromíra Soukupa
Jednoduché otázky	88
Komplexní dotazy	18
Celkem	106

Tabulka č. 4: Typologie otázek – jednoduché vs. komplexní

Z tabulky lze vyčíst, že Soukup položil Horáčkovi celkem 106 otázek. V některých případech se jedná o opakovanou otázku několikrát za sebou (viz ukázka č. 16) nebo o položení otázky a její reformulaci ihned po dopovězení první formulace bez čekání na odpověď (viz

¹⁰³ Clayman, S., Heritage, J. (2002). The News Interview. Cambridge: Cambridge University Press

¹⁰⁴ Více viz kapitola 5.2. Kvantitativní analýza otázek a replik, str. 30-31

ukázka č. 17). Příklad, kdy Soukup položil otázku a následně ji rozšířil druhou otázkou, je započítán do analýzy dvakrát (viz ukázka č. 18) a každá otázka je hodnocena samostatně. Pouze v případě, kdy je otázka přerušena a zopakována v následující replice je započítána jako jedna (viz ukázka č. 19).

Ukázka č. 16

JS: [to je ta čača máme tady prostor] můžeme můžeme chodit [jste v pohodě jste v pohodě jste v pohodě]

MH: [do rána tu můžeme chodit jak dlouho kdo vydrží]

Ukázka č. 17

JS: myslíte si (.) že vám za pár let bude lehká zem, že budete

MH: mhm

JS: =mít za sebou to co jste chtěl udělat, [jste se svým životem spokojený,]

MH: [přál bych si to]

V sedmi případech Soukup reformuloval otázku bez prostoru pro odpověď, v pěti případech došlo ke zmnožení jedné otázky, aniž by k tomu byl důvod (za důvod se považuje např. ignorování otázky tázaným, případně přeslechnutí), tzn. že z pěti položených otázek vzniklo 13 otázek. Některé otázky také Soukup reformuloval po divákovi (viz ukázka č. 20).

Ukázka č. 18

JS: hm k- kalkuloval jste sázku na prezidenta jak [vám to vyšlo]

MH: [ne] ne já jsme účastník nějaký soutěže a to není e vhodný aby účastníci soutěže sázeli na to v čem účinkují tak e ani vás k tomu neponoukám. ne ne

Ukázka č. 19

JS: [jo a co si myslíte a co si]

MH: [jo já to vodmítám]

JS: [a co si myslíte o sylviu berlusconim ((míněno sylviu berlusconi)]

Ukázka č. 20

ND25: [proč jste si] vzal magdu varšaryjovou myslíte že vám pomůže

JS: no dobře (.) proč máte magdu vašaryjovou

Údaje v tabulce č. 4 ukazují na časté používání jednoduchých otázek, bez uvedení kontextu. Vzhledem k typu některých otázek ale kontext nebylo nutné užívat (viz ukázka č. 21). Mezi komplexní dotazy je zařazen hypotetický dotaz, kdy musel být vysvětlen kontext, aby bylo možné na otázku odpovědět (zde také došlo k reformulaci), viz ukázka č. 22, ale také dotazy, u kterých je uveden kontext (tzn. pozadí problematiky) nebo důvod, proč se Soukup ptá, případně upřesnění dotazu.

Ukázka č. 21

JS: =kolik vás bude stát kampaň

MH: zákonej limit je čtyřicet milionů korun. já se pokusím abych to neutratil protože to jsou moje zdaněný peníze a můj rodiny a mých vnuků a dětí který se ještě nenarodily tak pokusím se aby to bylo míň

Ukázka č. 22

JS: [udělejme takovou taková hypotetická otázka hypotetická otázka kdybychom se tady měli] (.) vsadit třeba na to kolik bude e lidí e kolik bude e voličů kolik procent se dostaví v- jaká bude volební účast a vsadili bysme si proti sobě a nikdo z nás by vyhrál je to hypotetické

MH: mhm

JS: ee kam bychom- a domluvili bychom se dopředu že tu výhru. ty peníze dáme na dobročinné účely. podle vašeho kam by to šlo

	Počet otázek a dotazů Jaromíra Soukupa
Otevřené otázky	39
Uzavřené dotazy	67
Celkem	106

Tabulka č. 5: Typologie otázek – otevřené vs. uzavřené

Z tabulky je zřejmé, že Soukup položil o 28 uzavřených otázek více než otevřených. Otevřené otázky obsahovaly formulace jako například „*co si myslíte o*“ nebo „*jaký je váš názor*“, případně slova jako *kdo, kolik, kam, proč* a jiné. Uzavřené otázky ve třech případech vyžadovaly jinou odpověď, než je ano nebo ne, příklad takové otázky lze vidět v ukázce č. 23.

Ukázka č. 23

JS: hmm hmm ee (...) jedna věc která lidi zajímá ee zákon omezování kouření jste pro nebo proti

	Počet otázek a dotazů Jaromíra Soukupa
Doplňovací otázky	36
Zjišťovací otázky	65
Vylučovací otázky	5
Celkem	106

Tabulka č. 6: Typologie otázek – doplňovací/zjišťovací/vylučovací/výzvnové

Jaromír Soukup položil nejvíce zjišťovacích otázek a nejméně vylučovacích otázek. V případě vylučovacích otázek se jednalo o dva případy, na které se očekávala odpověď ano nebo ne (viz ukázka č. 24) a v ostatních případech Soukup nabídl dvě možné odpovědi: „(...) *kandidát před vámi nebo Miloš Zeman?*“; „*Jste pro nebo proti?*“; „(...) *kouřilo nebo nekouřilo?*“. Na otázky zjišťovací se velmi často očekávala odpověď ano nebo ne, případně odůvodnění, proč to tak je (viz ukázka č. 25).

Ukázka č. 24

JS: hm jste pro to aby sněmovna vydala andreje babiše k trestnímu stíhání nebo ne

Ukázka č. 25

JS: kolik tam máte ee někde jsem četl že tam máte šest set tisíc podporovatelů je to pravda,

MH: =ne ((smích)) na tom fejsbuku ((míněno facebooku)) je asi dvaasedmdesát tisíc lidí mně ee týdenní shlédnutí teďka je asi milion

Ne vždy ale byly položené otázky relevantní k diskusi a jejich obsah a očekávaná odpověď nevedly k informacím, které jsou diváky politické diskuze vyžadované (viz ukázka č. 26).

Ukázka č. 26

JS: já abych vám to vysvětlil to je víno

MH: ne to je vodička

JS: vodička

5.4. Analýza vybraných technik řízení rozhovoru

Analýza sleduje další prvky řízení rozhovoru, konkrétně se zaměřuje na přerušování a reformulaci odpovědí hosta.

5.4.1. Přerušování

Analýza přerušování byla rozdělena na dvě části. První se zabývá mechanickým přerušováním a druhá nemechanickým přerušováním.

5.4.1.1. Překryvy podle místa vniku

Analýza se soustředila na místa překryvů, které způsobil Jaromír Soukup. V transkriptu pořadu byla vyhledána místa, kde se překrývaly repliky Horáčka a Soukupa, následně bylo rozlišeno, které překryvy byly způsobeny Jaromírem Soukupem.

Tato místa byla dále rozlišena na mechanické a nemechanické překryvy. Mechanické vstupy jsou tedy vstupy v blízkosti místa relevantního z hlediska přechodu nebo přímo v něm (terminální přechody a souběžný start)¹⁰⁵. Nemechanické překryvy jsou ty, které byly mimo MRP a nebyly ani v jeho blízkosti.

	Vstup v blízkosti MRP	Vstup v MRP	Vstup mimo MRP
1. třetina	7	4	15
2. třetina	13	4	22
3. třetina	13	7	5
Celkem	33	15	42

Tabulka č. 7: Počet vstupů Jaromíra Soukupa do řeči Michala Horáčka

Soukup ve 33 případech vstoupil Horáčkovi do řeči v blízkosti místa přechodu. V 17 případech došlo k **terminálnímu překryvu**, kdy Soukup začal mluvit chvíli předtím, než Horáček ukončil svou promluvu. V rozhovoru také došlo ke **souběžnému startu**, který se objevil zaviněním Soukupa. Vznikl, když Soukup udělal mezi promluvami dostatečně dlouhou pauzu, která iniciovala začátek promluvy Horáčka, po začátku Horáčkovy promluvy ale Soukup opět promluvil (převážně reformuloval svou otázku nebo dodal konstatování). Tento jev zobrazuje následující ukázka.

¹⁰⁵ Viz kapitola 5.1.4.1. Překryv a přerušení

Ukázka č. 27

JS: [a ještě mně řekněte (..) a ještě mně řekněte jednu (.) zásadní věc] proč jste se rozhodl kandidovat na prezidenta

MH: krátce [protože]

JS: [protože] s těmi miliardáři je docela těžký jeden miliardář ss je premiérem a druhým miliardář chce být prezidentem

. Za vstupy v MRP nebyly počítány repliky, které začaly souběžně po dostatečně dlouhé pauze po poslední replice, tento případ nastal sedmáctkrát. Za ostatní vstupy v MRP jsou považovány souběžné starty zaviněné z Horáčkovy strany. V tomto případě měl Soukup plné právo vstoupit do řeči, protože ve všech rovinách Horáček naznačil konec výpovědi.

5.4.1.2. Překryvy podle záměru mluvčího

Nemechanické překryvy byly dále rozlišeny podle záměru, který Soukup měl, zda chtěl, nebo nechtěl přerušit řeč hosta. Analýza se nejprve zaměřila na překryvy kooperativní, kam patří kontinuátory, podmíněné vstupy do repliky a sborové překryvy¹⁰⁶. Sborové překryvy byly zaznamenány jen na začátku při pozdravech, tudíž nespádají do analyzované části transkriptu.

	Kontinuátory	Podmíněné vstupy
Počet překryvů	10	0

Tabulka č. 8: Četnost překryvů kooperativních

Desetkrát Soukup vstoupil do promluvy Horáčka souhlasnými responsivními zvuky (hm, mm, no), které ve výsledku ale nijak nepřerušily Horáčkovu promluvu. Zazněly v některých případech i v MRP, které bylo naznačeno intonačně, ale ke konci řeči nedošlo. Při analýze nebyl zaznamenán jediný případ podmíněného vstupu, kdy by Soukup pomáhal Horáčkově s doplněním jakéhokoliv slova. Následující ukázka zobrazuje užití kontinuátoru.

¹⁰⁶ viz kapitola 5.1.4.1. Překryv a přerušování

Ukázka č. 28

MH: ano milosti to je něco jiného to je individuální věc to se týká jednoho člověka (.) když se mě ptáte na konkrétní

[případ.]

JS: [mmm]

MH: tak: ee ve slanym (.) dětskym domově byl kluk voni se on je to ještě dětskej domov pro takový lehce mentálně postižený a je těžký je dostat do života a jednomu klukovi se to podařilo a vy- dokonce se mu podařilo ee udělat si [výuční list]

Další analyzované překryvy byly překryvy kompetitivní při kterých bylo záměrem Soukupa přerušit řeč Horáčka. Mezi tento typ překryvů se řadí jednoduché přerušení, přesah, vskočení do promluvy a tiché přerušení¹⁰⁷. Dochází k nim při vstupu mimo MRP.

	Jednoduché přerušení	Přesah	Vskočení do promluvy	Tiché přerušení
Počet překryvů	14	22	3	0

Tabulka č. 9: Četnost překryvů kompetitivních

Ve 22 případech došlo ze strany Jaromíra Soukupa k přesahu. Tiché přerušení se v celém rozhovoru nevyskytlo ani jednou. 14krát Soukup přerušil Horáčkovu promluvu tak, že ji Horáček nedokončil, či to vedlo k nové replice, kde informace už dokončena byla (viz ukázka č. 29).

Ukázka č. 29

MH: tak: ee ve slanym (.) dětskym domově byl kluk voni se on je to ještě dětskej domov pro takový lehce mentálně postižený a je těžký je dostat do života a jednomu klukovi se to podařilo a vy- dokonce se mu podařilo ee udělat si [výuční list]

JS: [a komu byste] udělil milost

¹⁰⁷ viz kapitola 5.1.4.1. Překryv a přerušení

MH: no tomu bych dal s výučním listem říkám vám proč protože dos- udělal výuční list voženil se měl dítě najednou zmizel volá za půl roku šéfovi toho ústavu a on říká kde seš a von říká hele. v lapáku jo já jsem něco ukrad ale tím se zhroutí všechno co bylo vloženo do tohohle člověka aby [mezi nás patřil]

Ve třech případech nebylo možné rozlišit, o jaký vstup se jedná, vzhledem k nesrozumitelnosti slov ve výpovědích. Takový případ ukazuje ukázka č. 30.

Ukázka č. 30

MH: vůbec ničemu nebráněj ty naopak to nebezpečí zvyšujou ale
[musíme]

JS: [()]

5.4.2. Reformulace odpovědí hostů

Analýza reformulací obsahuje takové repliky, ve kterých Jaromír Soukup opakuje odpověď Michala Horáčka vlastními slovy, či z odpovědi vyvozuje závěry. Horáček s těmito reformulacemi buď souhlasil anebo je odmítl.

	Reformulace opakováním slov	Reformulace vlastními slovy
Počet reformulací	4	6

Tabulka č. 10: Počet reformulací dle typu

Ve čtyřech případech Soukup opakoval odpověď Horáčka stejnými slovy, které použil on sám a v šesti případech odpověď formuloval vlastními slovy. V jednom případě Horáček tuto reformulaci odmítl (viz ukázka č. 31), v jedné Horáček s reformulací souhlasil (viz ukázka č. 32). V ostatních případech se k reformulacím Horáček nevyjádřil.

Ukázka č. 31

JS:[dobře pane horáčku (..) e p- pane horáčku] tady k panu drahošovi já si dovolím vás citovat e vy jste mi teda: řek že to že vás to nezajímá jo e [co říká]

MH: [nezajímá mě] hodnotit [to je na vás ne na mně]

Ukázka č. 32

JS: pane horáčku ale já teda nevím e ví víte pane horáčku počkejte to to myslíte vážně [že na otázku]

MH: [ano vážně]

JS: co uděláte pro důchodce že dáte svůj plat někam [abyste]

MH: [ano]

JS: na to upozornil

MH: =abych na to upozornil

5.4.3. Vznášení námitek

Další analyzovanou technikou řízení rozhovoru je vznášení námitek. Při přepisu transkriptu byly vypořizovány dva případy, kdy Soukup vznesl námitku k prohlášení Michala Horáčka. První případ je zachycen v ukázce č. 33, kdy JS vznáší námitku k odpovědi Horáčka, kontext ale vyplývá z předchozí otázky, kdy Horáček odmítl bezpečnostní rámy na Hradě a následně uvedl prohlášení o bezpečnostní situaci v Evropě. Tato námitka je vztažena k české populaci formulací „*jak se tomu máme bránit*“.

Ukázka č. 33

MH: =ano e situace v dnešním světě je chaotická. je nebezpečná. a my víme že obrovskou jakoby výhodou těch islamistických a jiných teroristů je to že můžou zaútočit se skromnými prostředky jenom automobil ukradnete auto a jedete do lidí to se může stát kdekoliv může se to samozřejmě stát i u nás proto je to nebezpečí tak obrovský protože celý je to tak strašlivě zbabělý něco tak ubožáckýho tyhle šmejdi co dělaj ee a je jistý že [že prostě to]

JS: [heleďte (.)]

MH: nebezpečí trvá

JS: já já já vám do toho nechci mluvit ale jak se tomu máme bránit když ne tima tima bezpečnostníma opatřeníma fyzickým jako jsou třeba ty rámy, [na hradě]

MH: [ne: rámy]

MH: vůbec ničemu nebráněj ty naopak to nebezpečí zvyšujou ale

Druhý případ námitky je zároveň i reformulací, námitkou se to stává kvůli užití formulace „*To myslíte vážně...*“, která je svou podstatou negativní. Námitka je věcná.

Ukázka č. 34

MH: situace lidí který celej život pracovali (...) a dostanou se dostanou se do velkejch problémů ee jako v těžkym věku ee to je vopravdu něco těžkýho co nás tady tíží po celý zemi. pro chci na to upozornit proto jsem slíbil (.) že dám celej svůj plat dáte li mi tu důvěru právě [na to abych]

JS: [pane horáčku]

MH: upozornil na důchodce na fond senioři v nouzi

JS: pane horáčku ale já teda nevím e ví víte pane horáčku počkejte to to myslíte vážně [že na otázku]

MH: [ano vážně]

JS: co uděláte pro důchodce že dáte svůj plat někam [abyste]

MH: [ano]

Za námitku se ale dá považovat také případ, ve kterém Soukup poučuje Horáčka po konfliktu, který vyvolal Horáček svým odkazem na vyhledávání informací na platformě Google. Ukázka níže pouze zobrazuje chvíli, kdy Soukup vznesl námitku k chování Horáčka, kontext je možné si dohledat v příloze č. 2 (Transkript).

Ukázka č. 35

JS: [já si myslím no to je ale já já vím určitě určitě]

MH: [hele gúgl ((míněno google)) to je kouzelník ten vám ušetří tolik problémů]

JS: ale víte když je to d debata v televizi tak já se obvykle ptám těch hostů aby nám to vysvětlili

5.4.4. Specifika projevu Jaromíra Soukupa

V projevu Jaromíra Soukupa se vyskytují i situace, které nejsou typické pro funkci moderátora. Ukázka č. 36 zobrazuje techniku odjímání slova, kterou Jaromír Soukup použil, když Michal Horáček mluvil a ignoroval Soukupovy pokusy o promluvu.

Ukázka č. 36

MH: =strašná spousta chyb a my musíme [koexistovat v zájmu nás
všech]

JS: [pane horáčku (.) a d-
dovolíte teďkon dovo-]

MH: prosím

ND22: čechy českům

MH: evropa [evropanům hlavně]

JS: [pane horáčku dovolíte já se hlásím]

Další projev, který zároveň lze považovat za argumentační faul, se vyskytl ve vypjaté situaci, která by mohla být považována za konfliktní. Tento konflikt se projevoval jak v postoji Horáčka, který se pokoušel situaci uvolnit vtipem, tak v chování Soukupa, který při argumentaci (kdy vysvětloval Horáčkovi, proč se ptá a jak se Horáček má chovat) použil argumentační faul (chybný útok) proti osobě, konkrétně nařkl Horáčka z opilosti (viz ukázka č. 37). Takto pokračuje Soukup i později (ukázka č. 38), kdy se opět vrací k pití alkoholu, byť je to v dané situaci irelevantní. Zde se tedy nabízí otázka, zda to má být vtip, či nařknutí.

Ukázka č. 37

MH: dobrý den ((Horáček pozvedl v pozdravu skleničku s vodou))

JS: já abych vám to vysvětlil to je víno,

MH: ne to je vodička

JS: vodička

MH: na to máte jiný hosty který maj problém s tím ale já [mám
vodičku]

JS: [já
teda (.) já] teda nevim pane horáčku někdy mi to nepříjde (..)

ne víte. ono. primárně je to proto abyste to vysvětlil těm lidem jo

Ukázka č. 38

MH: to je jasný že v sobě musíme mít ten ee tu obavu máme

JS: =hej fakt je to voda

MH: jo uplně. podívejte mám bublinečky malinký (.) jemně perlivá doporučuju

JS: sou- souhlasil byste no ani trošku to nevypadá souhlasil byste s legalizací sňatku homosexuálů,

Jaromír Soukup také vytýká Horáčkovi jeho chování a zabraňuje mu odpovědět na otázku diváka. Vzhledem k argumentaci v ukázce č. 40 (která je pokračováním ukázky č. 39) se opět nabízí otázka, zda Horáčkovi bylo zabráněno v reakci na diváka z časového hlediska, či jiných důvodů. Vzhledem k délce „hádky“ o odpovídání a neodpovídání, může být časové hledisko značně zpochybněno.

Ukázka č. 39

JS: [hmm (.) a vadí vám že prezident zeman]

MH: =ne tady tady chce pán odpovědět aby se-

JS: =no vono to s vámi trochu funguje tak že já se zeptám a vy si odpovíte na co chcete, no

MH: ne ne vodpovim na vás (.) ne

Ukázka č. 40

MH: já vám tady říkám vodpovim vám na tu otázku

ND26: vy jste mi neodpověděl na tu otázku

MH: odpovim vám na ní (.) teď

JS: pojďme dál pojďme dál

MH: ne tady pán má právo

ND26: ne tady má ()

JS: pán se pán se ptal a vy jste odpověděl na co jste chtěl.

MH: [ne (.) ne]

JS: [pane horáčku pojdte]

MH: já na to chci odpovědět

JS: dobře dobře

MH: [pak toho ještě využiju]

JS: [pojdte dál pane horáčku určitě určitě] vadí vám že byl prezident zeman na sjezdu espédé. ((míněno SPD))

Jaromír Soukup o své magnetické tabuli, kterou velmi rád používá v Aréně Jaromíra Soukupa, prohlásil, že respektuje rozhodnutí, jak se k ní hosté postaví.¹⁰⁸ Přesto, že Horáček tabuli odmítl již v začátku a tuto metodu přirovnal ke „konceptu za totality“ (viz ukázka č. 41), Soukup nadále pokračoval v tlaku, aby Horáček vyjádřil názor k daným politikům a až Horáčkovu nářknutí z nátlaku donutilo Soukupa změnit téma (viz ukázka č. 42).

Ukázka č. 41

MH: =vy jste tady na začátku řekl že nemáte rád ty lidi který dávaj někomu rozumy co si maj nebo nemaj myslet. todle je koncept kterej jsem zažil za totality [koncept]

JS: [co]

MH: =přesně tak

Ukázka č. 42

JS: já se vás chci zeptat ((výdech)) pan drahoš (.) váš protikandidát nezajímá;

MH: ne netlačte mě do toho vy si rozhodnete jestli chcete pana drahoše nebo kohokoliv jinýho já né. to je na vás

(...)

JS: pan zeman

¹⁰⁸ Arény Jaromíra Soukupa boří hranice stereotypu | Mediamania.cz. Mediamania.cz - Reklama, marketing a média [online]. Copyright © 2006 EMPRESA MEDIA, a.s. Dostupné z: https://mediamania.tyden.cz/rubriky/media/televize-a-radia/areny-jaromira-soukupa-bori-hranice-stereotypu_458809.html [cit. 06.05.2018].

((hluk z publika))

JS: pan zeman

MH: v pořádku

JS: pan zeman

Jak v této ukázce lze vidět, Soukup používá metodu zaseknuté gramofonové desky, kdy pokládá otázku několikrát za sebou, dokud na ní nedostane odpověď, či jinou reakci. Další případy této techniky zobrazují následující ukázky.

Ukázka č. 43

JS: já tomu chci jenom rozumět pane h- [tak kdy]

MH: [ano proto vám říkám]

JS: tak kdy

((zavolání z hlediště))

MH: tak prosím ano přesně tak e otázka je-

JS: =paní mě poučila že mám poslouchat tak kdy

Ukázka č. 44

JS: [to je ta čača máme tady prostor] můžeme můžeme chodit [jste v pohodě jste v pohodě jste v pohodě]

MH: [do rána tu můžeme chodit jak dlouho kdo vydrží]

JS: jste v pohodě dobrý

Soukup usměrňuje Horáčka formulacemi, které diváky baví, jak ukazuje ukázka č. 45.

Ukázka č. 45

JS: [((smích)) pane horáčku můžu vás poprosit pane horáčku] počkejte počkejte počkejte ee dana hůlku. počkejte tohle není předvolební mítink to je ee aréna jaromíra soukupa.

((smích publika))

Na neochotné odpovědi Horáčka, které se nakonec otočily v nařknutí (Horáček osočil Soukupa z neschopnosti používat Google), Soukup zareagoval s chvilkovým zpožděním, ale poměrně v klidu, přestože se sám nesmál, uznal, že Horáčkovu jednání pobavilo publikum (ukázka č. 46).

Ukázka č. 46

MH: s gůglem ((míněno googlem)) ty vole tak hele e ((smích))
podívejte se (.) e vedoucím mého tiskového oddělení bude pan
jiří táboorský dvaatřicet let (.) vedoucím ee [vedouc-
kancléřku]

JS: [s váma je
legrace]

Zajímavé je také pozorovat počet responzivních zvuků (konkrétně hm a mm), které Soukup při rozhovoru používá často jako reakci na odpověď Horáčka.¹⁰⁹

V rozhovoru se také vyskytla situace, ze které bylo patrné, že Soukup plně nevnímal odpověď svého hosta a neustále opakoval otázku, na kterou dostával odpověď, byť ne jednoznačnou. Zároveň Horáček nevnímal Soukupa, protože i když Soukup změnil otázku, Horáček odpovídal stejně. Na skutečnost, že Soukup neposlouchá jej upozornila přítomná divačka (uk. č. 48) a přestože divaččina promluva byla pro diváky u televizních obrazovek slyšet jen jako šum, Soukup ji zopakoval.

Ukázka č. 48

MH: jisté já jsem tady vod toho jsem starší než vy. e my jsme
se rozhodli v tom referendu. jedinym. že přistoupíme k éú
((míněno EU)) za podmínek přístupové smlouvy nevyjednali jsme
si výjimku naší vinou nevyjednali jako dánové třeba to znamená
že jsme přistoupili na to že jednou přijmeme euro (.) my ho
tedy musíme přijmout protože jsme slušný lidi [otázka je kdy]

JS: [takže ano]

MH: [otázka je kdy]

¹⁰⁹ Problematikou responzivních a hezitačních zvuků se zabývá kapitola 5.6.1. Pomlky, chyby a slovní vata v promluvách Jaromíra Soukupa

JS: [takže ano]

MH: otázka je kdy

JS: já tomu chci jenom rozumět pane h- [tak kdy]

MH: [ano proto vám říkám]

JS: tak kdy

((zavolání z hlediště))

MH: tak prosím ano přesně tak e otázka je-

JS: =paní mě poučila že mám poslouchat tak kdy

Na nepřímé útoky ze strany Horáčka Soukup reaguje otevřeně a přijímá je.

Ukázka č. 49

JS: =jste pro přijetí eura,

MH: pro přijetí eura prosím vás my jsme se přece

JS: =zase jsem vás rozčilil,

MH: =ne vůbec ne jenom vás chci opravit v takové nedůslednosti
myšlenkové [ee my]

JS: [děkuju] děkuju

MH: jisté já jsem tady vod toho jsem starší než vy. e my jsme
se rozhodli v tom referendu. (...)

Na závěr pořadu se Soukup pokouší vyhrotit situaci až do extrému, kdy po položené otázce
hosta „pošťuchuje“ (ukázka č. 50). Ale podobný případ nastane i chvíli před koncem druhé části
pořadu, kdy se Horáček „rozohní“ a Soukup tento jev interpretuje otevřeně podle svého (ukázka
č. 51).

Ukázka č. 50

JS: =jste pro přijetí eura,

MH: pro přijetí eura prosím vás my jsme se přece

JS: =zase jsem vás rozčilil,

MH: =ne vůbec ne jenom vás chci opravit v takové nedůslednosti myšlenkové [ee my]

Ukázka č. 51

MH: ne to vůbec nebolí tohle mě nebolí mě bolí [to že nám současný () jsou lidi bez bezpečnostních prověrky to mě bolí]

JS: [pane horáčku
(.) do dobře to chápu] jste trochu rozčílen jste trochu nervózní a

MH: =já vůbec nejsem nervózní

JS: =no nevypadáte teda no dobře ale [víte jaký je váš kurz na výhru]

Jaromír Soukup se také jednou odkázal na zdroj, který nelze ověřit (ukázka č. 52). Během rozhovoru se často díval do svých poznámek, zatímco mluvil host a stále přizvukoval responzivními zvuky. Vzhledem k časté změně témat ale nelze říci, zda Soukup Horáčka vnímal, či ne.

Ukázka č. 52

JS: [myslíte si že máme (.) víte v naší] ve vší veškerých výzkumech které mám k dispozici, tak lidé uvádí na první pozici. společenský problém kterého se obávají jsou uprchlíci.

5.5. Analýza tematické organizace rozhovoru

Analýza se zaměřuje na seřazení témat, jejich zaměření a návaznost. Seznam témat je tvořen z otázek, které Soukup a diváci Horáčkovi pokládají. Téma je tvořeno obecně s tím, že je pod ním uveden konkrétní případ, který se k tématu vztahuje. Tento seznam zachycuje příloha č. 1. Následně jsou popisována pouze témata, která navrhl Jaromír Soukup, nebo Michal Horáček

V celém pořadu bylo probíráno **35** témat, téma sázení bylo probíráno třikrát, prezidentské volby taktéž třikrát, Horáčkova kampaň dvakrát, program Sto dní taktéž dvakrát, politické strany dvakrát a názor na omezování různých politických pravomocí a práv lidí opět dvakrát.

Sedm témat bylo zaměřených na osobu Horáčka, konkrétně se jednalo o: 1) strach z příchodu do Arény Jaromíra Soukupa; 2) Petr Hapka; 3) spokojenost se životem; 4) pocity z voleb; 5) nervozita a rozčílení z diskuze; 6) předlistopadové tajemství a 7) mladý svět. Následně se **25** témat týkalo různých politických dotazů (např. islamizace, názory na politiky apod.). Téma sázení bylo **třikrát** zmíněno v souvislosti s bývalým podnikáním Michala Horáčka (založil Fortunu, v roce 2004 ji prodal).

Návaznost témat vzniká z části spontánně, kdy Soukup pokládá otázky v reakci na odpověď Horáčka, a z části připraveně – Soukup má seznam otázek které pokládá ihned po odpovědi. Čtyři témata nastolil Horáček, konkrétně se jedná o 1) úspěch a neúspěch; 2) hrdinové ČR (magnetická tabule); 3) bezpečnostní prověrka a 4) odvolání prezidenta.

Soukup začal i ukončil rozhovor tématy poměrně klidnými. V pořadu je také znát postupná gradace napětí a konfliktnosti. Z počátku má Horáček dlouhé odpovědi, které se postupně zkracují a ve třetí třetině Horáček odpovídá často i jednoslovně (ano/ne).

5.6. Analýza paralingvistiky

K analýze paralingválních prvků je užíván pouze audiální záznam. Důraz, intonace a pomlky jsou zaznamenány v transkriptu. Na transkriptu bude demonstrována také analýza chyb a slovní vaty (tzn. přerěknutí či špatná výslovnost slov a také nadbytečně používaná slova, která plní pouze funkci výplně, ale obsah promluvy neovlivňují).

5.6.1. Pomlky, chyby a slovní vata v promluvách Jaromíra Soukupa

Jaromír Soukup ve svých promluvách používá pomlky. Tyto pomlky jsou rozřazeny do skupin dle místa výskytu pomlky (příp. situaci ve studiu). Pomlky jsou tedy rozlišeny na pomlky po konci výpovědi a pomlky ve středu výpovědi a také na pomlky při překryvu řeči Soukupa a zvuků z publika a pomlky při překryvu řeči Soukupa a Horáčka. Tento jev zachycuje následující tabulka.

Překryv s publikem	Překryv s Horáčkem	Po konci výpovědi	Uprostřed výpovědi	Celkem
22	11	22	34	89

Tabulka č. 11: Rozřazení pomlky dle výskytu

Během všech svých promluv Jaromír Soukup udělal 89 pomlky, z toho nejvíce uprostřed výpovědi. Tři pauzy uprostřed výpovědi lze interpretovat jako záměr, Soukup pravděpodobně touto pomlkou chtěl zdůraznit význam obsahu (viz ukázka č. 52).

Ukázka č. 52

(...)

spojených arabských emirátech ta má trapných osm set dvacet osm metrů a sto dvacet šest pater. ale (.) abychom byli fér. čím je. legenda. starší

(...)

Také ale používal pomlky během své výpovědi, u kterých nebyl rozpoznán záměr ani smysl. Vyskytují se jak v připravené úvodní řeči (viz ukázka č. 53) tak i při pokládání otázek (viz ukázka č. 54).

Ukázka č. 53

(...)

jak to dopadlo známe. bůh. se. (.) rozčílil. (.) protože prostě nechtěl aby lidé byli tak blízko. (.) bohu bůh se rozčílil stavbu (.) zboural a lidi potrestal zmatením jazyků.

(...)

Ukázka č. 54

JS: myslíte si (.) že vám za pár let bude lehká zem, že budete e-

MH: =mhm

Pomlky vzniklé během překryvu jak s hostem, tak se zvuky jdoucími od diváků (potlesk, zvolání, mluvení) nelze identifikovat jako záměrné či nezáměrné. Je totiž pravděpodobné, že vznikají právě kvůli paralelním promluvám, které Soukupa mohou rušit. Zároveň se tato pomlka může interpretovat jako „prostor k uklidnění“ publika nebo jako neverbální naznačení „teď mluvím já“ a to převážně při překryvech s hostem, protože odmlčení se užívá také jako nástroj ke zvýšení pozornosti komunikačního partnera. Interpretace ale může být také negativní, a sice že Soukup se „nechá umlčet“. Situace s překryvy zobrazují ukázky č. 55 a 56.

Ukázka č. 55

MH: [dobrý den (...) dobrý den]

JS: [tak (.) b- bál (.) michal horáček.] bál jste se sem přijít

Ukázka č. 56

[((smích a potlesk publika))

]

JS: [pane horáčku (..) pane horáčku dnes je dvanáctého prosince] do prezidentské volby zbývá přesně měsíc co chcete stihnout

Pauzy po konci výpovědi vznikaly v případě, že byl intonačně naznačen konec výpovědi poklesem hlasu nebo syntakticky (ukázka č. 57).

Ukázka č. 57

JS: já se vás chci zeptat ((výdech)) pan drahoš. (.) váš protikandidát nezajímá;

Chyby

V promluvách Jaromíra Soukupa se vyskytují chyby artikulační (přerěky, špatná výslovnost), časté hezitační a rezponzivní zvuky, ale také gramatické chyby (shoda přísudku s podmětem, špatné koncovky přídavných jmen...) a opomenutí. U moderátora lze za chyby považovat i nespisovné výrazy, vzhledem k obecně očekávané úrovni vyjadřování, tudíž je analýza zaměřena i na tuto oblast.

Za přerěknutí je považováno takové slovo, ze kterého i přesto, že je nedokončené, lze rozpoznat, že se nejedná o slovo vyslovené následovně. Pokud se jedná o jedno slovo zopakované několikrát za sebou, či slovo nedokončené, ze kterého vyplývá, že se s velkou pravděpodobností jedná o to stejné slovo, ale také v případě zdvojení prvního písmene daného slova, je chyba zařazena jako „zakoktání“. Slova špatně vyslovená jsou slova, kterým nebylo úplně porozuměno či se jedná o „zkomolení“ slova.

Hezitační a rezponzivní zvuky	
hm, hmm	37
mm, mmm	11
e, ee, eee	60

Tabulka č. 12: Hezitační a rezponzivní zvuky

Jak tabulka naznačuje, ve všech promluvách Jaromíra Soukupa se vyskytovalo celkem 108 hezitačních a rezponzivních zvuků. Několik dokonce jen v jedné replice (ukázka č. 58)

Ukázka č. 58

MH: milosti ne

JS: hm hm ee a poslanecké imunity,

Artikulační chyby	
Přeřeknutí	20
Špatně (nesrozumitelně) vyslovená slova	7
Opakování slov (zakoktání)	32

Tabulka č. 13: Artikulační chyby

Soukup také ve své řeči udělal 59 artikulačních chyb a z tabulky je patrné, že nejčastěji se zakoktával (ukázka č. 59). Špatně vyslovená slova se v jeho řeči vyskytla nejméně krát (ukázka č. 60).

Ukázka č. 59

JS: já já já vám do toho nechci mluvit ale jak se tomu máme bránit když ne tima tima bezpečnostníma opatřeníma fyzickým jako jsou třeba ty rámy, [na hradě]

Ukázka č. 60

JS: to bych vám chtěl říci že miloši zemanovi nestraníme že každý s relevantní (kandidátou) jak před těmi parlamentními tak před prezidentskými ((míněno prezidentskými)) dostane svůj prostor a necháme to na lidech aby se rozhodli

Gramatické chyby			Nespisovnost
<i>Slovosled</i>	<i>Shoda po. + př.</i>	<i>Chybný tvar slov</i>	<i>Nespisovná slova</i>
10	2	9	16

Tabulka č. 14: Gramatické chyby a nespisovnost

Jaromír Soukup se také dopustil 21 gramatických chyb. Deset promluv mělo nesprávný slovosled (ukázka č. 61) a v 11 případech se jednalo o nesprávný tvar slov (přídavných jmen, zájmen, shoda podmětu s přísudkem) a tento případ zobrazuje ukázka č. 62. V celé Soukupově řeči se vyskytlo pouze 16 nespisovných výrazů.

Ukázka č. 61

JS: =tr- trval byste trval byste na tom aby premiér vám přinesl podpis sto jedna e pokud chce být premiérem sto jedna [podpisů]

Ukázka č. 62

JS: [pa- pane horáčku další otázka] prosím tlačí nás čas. není to není to vaše předvolební mítink

Jen v jednom případě se Soukup dopustil opomenutí, které ale po přestávce napravil. Bylo to v případě, kdy navedl téma na webovou stránku Michala Horáčka Sto dní, zmínil dva body, které ho zajímají, rozebral ale pouze jeden a rozhovor se poté ubíral jiným směrem. Po pauze ale ihned navázal bodem druhým.

V 16 případech lze v Soukupově řeči identifikovat výpovědi s chybami věcnými (jeden případ), ale také s chybějícími slovy, které narušují sdělení.

Věcná chyba je následující: ten váš kurz na výhru je stejný jako má varnsdorf že vyhraje na slávii doma myslíte že je to nadějně

Vysvětlení: Varnsdorf vyhraje buď na Slávii (tzn. na domácím stadionu klubu Slávia) nebo doma (tzn. na domácím stadionu Varnsdorfu), tudíž formulace „...na Slávii doma.“ postrádá smysl.

Jaromír Soukup používá také některá vycpávková slova, kromě častých hezitačních a rezponzivních zvuků. Nejčastější slova zachycuje následující tabulka.

Tak	71
No	24

Tabulka č. 15: Nejčastější vycpávková slova

Analýza slovní vaty se zaměřila pouze na tzv. *parazitická slova*, která jsou užívána velmi často. Jaromír Soukup během celého pořadu vyslovil slovo **tak** v 71 případech, z toho ve 43 případech bylo nadužitě, tzn. že nemuselo být vysloveno vůbec, či se dalo jednoduše zaměnit. Při transkribování bylo také zaznamenáno často říkané slovo **no**, které Soukup během pořadu vyslovil 24krát.

5.7. Analýza gest a mimiky

Analýza neverbálních projevů, konkrétně mimiky a gest, které bylo možné zachytit při sledování analyzovaného dílu pořadu popisuje takové projevy, které bylo možné zachytit pouhým okem. Tyto projevy zachycují jednotlivé obrázky a pokud se jedná o projev vztahující se k verbálnímu projevu, je zde přiložena i část transkriptu s označením, ke kterému se jednotlivé gesto, či mimický výraz vztahují. Z tohoto popisu následně vychází i konstatování, zda verbální a neverbální projev koresponduje.

5.7.1. Typy používaných gest a výrazů v obličeji

U Soukupa lze pozorovat jednotlivé typy gest¹¹⁰, konkrétně ilustrátory, které Jaromír Soukup používá velmi často a regulátory, které používá v „rozhovorové“ části pořadu, ale přesto vzácně. Emblémy ani adaptéry při výzkumu nebyly zachyceny. Soukup při celém rozhovoru v rukách drží poznámky na papíře (často jen v jedné ruce, druhou rukou provádí gesta). Během celého pořadu se pohybuje po prostoru ze stran ohraničeném zábranami, za kterými stojí i sedí diváci. U zábrany vpravo (z pohledu sedících diváků) má menší stolek, ke kterému si chodí měnit papíry s poznámkami, či odtamtud bere mikrofon a následně jej vrací zpět. V případech, kdy Soukup dává prostor divákům, chodí i mezi sedící diváky.

Následující obrázky zachycují funkci printscreen jednotlivé situace, v následujícím případě i s časovým záznamem, který nebyl odstraněn z důvodu překrytí zachycované situace.

Obr. č. 1: Jaromír Soukup si jde ke svému stolku vyměnit poznámky, zatímco Horáček mluví

¹¹⁰ Viz kapitola 4.7.1. Gestika a mimika

Soukup během pořadu použil tři ilustrátory jako dokreslení mluveného slova. Ilustrátor 1 doprovází slova (vyznačená tučně) v úvodní replice: (...) ((nádech)) lidé se domluvili a rozhodli se že postaví věž až **do nebes**. na někoho: (...).

Obr. č. 2: Ilustrátor 1

Obr. č. 3: Ilustrátor 2

Ilustrátor 2 opět doprovází slova (vyznačená tučně) v úvodní replice: (...) stavíme hradby **kolem**. (.) těch spolupracujících skupin: kolem (.) nás. odlišnými jazyky chráníme naši identitu své vědomosti moudrost a dovednosti před zvědavci stojíme stojíme stojícími **mimo nás mimo** tu naší skupinu. (...) Toto gesto bylo použito dvakrát.

A ilustrátor 3 doprovází slova: (...) potřebovali tlumočnicků na to aby se **všichni navzájem** přeložili, (...) Tento ilustrátor je pohyblivý a nebylo možné zachytit jeho úplnost.

Obr. č. 4: Ilustrátor 3

Další ilustrátory Soukup používá jako gesta rytmická, tato gesta používá téměř nepřetržitě během celého pořadu v rytmu frázování slov.

Obr. č. 5: Ilustrátor 4

Obr. č. 6: Ilustrátor 5

Soukup tyto ilustrátory střídá, častěji ale používá ilustrátor 4 než ilustrátor 5. Při promluvách Michala Horáčka si Soukup v několika případech strčil levou ruku do kapsy kalhot. Poté když hovořil, gestikuloval pouze pravou rukou, ve které drží papíry s poznámkami (viz obr. 7). Soukup vzácně používá jiné ilustrátory. Jedním z nich je gesto směřované k publiku (obr. č. 8), téměř ukazovací, které ale použil také v jiné situaci (viz ukázka č. 63).

Obr. č. 7: Ilustrátor 6

Obr. č. 8: Ilustrátor 7

Soukup toto otevřené gesto poprvé použil při oslovení publika. Také jej ale použil při replikách (konkrétní část repliky je zvýrazněna tučně):

1. JS: **b byli** [b byli zvoleni]
2. JS: protože máme jich nějaký **omezený** počet myslím že v parlamentu jich je devět tak dejme tomu z těch [devíti]
3. JS: [ne počkejte **abysme tomu rozuměli**] jo. ono je dobré chvílku dobré filozofovat ale **abysme tomu rozuměli** bude první kolo voleb kam ee **kde lidé** rozhodnou kdo postoupí do [druhéno.]

Regulátory byly pouze pokývnutím směrem k Horáčkovi, které se dalo interpretovat jako známka poslouchání, toto pokyvování doplňovaly responzivní zvuky (hm). Ve dvou případech ale Soukup reguloval chování Horáčka dotykem. V obou případech chtěl přerušit hostovu řeč a převzít slovo, slovně mu to ale Michal Horáček nedovolil. Toto gesto lze interpretovat také jako projev dominance.

Obr. č. 9: Dotykové gesto

Mimické výrazy jsou u Soukupa ve většině případů neutrální. Při úvodní promluvě se ale mračil (obrázek vlevo) – a to v průběhu celého proslovu –, při promluvě Horáčka se „ušklíbl“ (obrázek uprostřed) – při tomto mimickém gestu četl své poznámky, tudíž nelze říci, zda to byla reakce na slova Horáčka, nebo na slova v poznámkách. Poměrně často se Jaromír Soukup směje či usmívá (obrázek vpravo). S tímto výrazem přišel do „arény“, směje se svým i Horáčkovým vtipům, případně divákům, také takto reaguje na některé Horáčkovy promluvy.

Obr. č. 10: Mimické výrazy – (zleva doprava) mračení, ušklíbnutí, úsměv

Další zaznamenaný výraz bylo jakési „našpulení“ rtů se zamračením v reakci na Horáčkovu prohlášení. Jak bylo zmíněno, Soukup se také smál (i hlasitě). V jednom případě bylo v jeho tváři výrazné překvapení (při přirovnání magnetické tabule ke konceptu za totality). Jako poslední je zaznamenán Soukupův „stoický“ výraz, který má na tváři většinu pořadu.

Obr. č. 11: Mimické výrazy – (zleva doprava) „špulení“, smích, překvapení, stoický výraz

Vzhledem k zaznamenaným výrazům, které nedoprovázely verbální projev (kromě překvapení) nelze určit korelaci verbálního a neverbálního projevu. U překvapení lze korelaci potvrdit – výraz, který lze interpretovat jako překvapení a promluva „Co?“. Další korelaci lze potvrdit pouze u gesta Ilustrátor 7, které bylo použito jako „ukázání na publikum“, v ostatních případech bylo užito chybně.

6. Shrnutí výsledků analýzy

Analýza dílu pořadu Aréna Jaromíra Soukupa byla provedena v sedmi podoblastech.

První podoblast se zaměřila na **sekvenční uspořádání** replik, tedy četnost a poměr replik Jaromíra Soukupa, Michala Horáčka a diváků a následně typizace Soukupových replik. V celém pořadu měl Soukup pouze o 17 (3 %) replik méně než Horáček. Soukup pronesl nejvíce tázacích replik (105), ale jen o 10 méně replik netázacích.

Druhá podoblast zkoumala analyzovaný vzorek z **hlediska času**, tzn. jaká byla délka promluv. Přestože Soukup a Horáček mají téměř stejný počet replik, tak Horáček hovořil téměř 33 minut, zatímco Soukup mírně přes 17 minut. Z těchto údajů se dá vyvozovat, že Soukup poskytl Horáčkovi velký prostor k odpovědím.

V rámci třetí podoblasti byly analyzovány **otázky** pokládané Jaromírem Soukupem. Soukup položil Horáčkovi celkem 106 otázek a dotazů, z toho bylo 88 jednoduchých otázek bez uvedení širšího kontextu či odůvodnění proč je Horáček na tuto informaci tázán, u zbylých 18 byl kontext uveden. V typologii uzavřené/otevřené otázky bylo 67 otázek uzavřených, tyto vyžadovaly pouze odpověď ano/ne. Soukup Horáčkovi položil 65 zjišťovacích otázek, 36 doplňovacích otázek a jen pět vylučovacích otázek.

Další, čtvrtá, podoblast se zabírala analýzou vybraných technik rozhovoru, konkrétně přerušováním, reformulací odpovědí, vznášením námitek a na závěr je zde popsáno specifické chování Jaromíra Soukupa. Během rozhovoru Soukupa s Horáčkem došlo ze strany Soukupa k 90 **vstupům do řeči**. Z toho bylo 42 vstupů mimo místo relevantní z hlediska přechodu, 33 v blízkosti MRP a 15 v MRP. Z těchto vstupů bylo 10 kontinuátorů, tedy responsivních zvuků, kterými Soukup dával najevo, že poslouchá. Ve 22 případech došlo k přesahu, kdy Soukup vstoupil Horáčkovi do promluvy, ale Horáček pokračoval v řeči dále. Ve 14 případech se Soukup dopustil jednoduchého přerušování, kdy svým vstupem ukončil Horáčkovu promluvu a ve třech případech došlo ke vskočení do promluvy. **Techniku reformulace** Soukup použil pouze v deseti případech, kdy čtyřikrát zopakoval Horáčkova slova a šestkrát odpověď reformuloval vlastními slovy. Soukup **vznesl námitku** pouze dvakrát během celého rozhovoru.

Během analýzy řízení rozhovoru bylo rozpoznáno několik **specifik v jednání** Jaromíra Soukupa. K odejmutí slova užil formulaci „*Pane Horáčku, já se hlásím.*“, která vyzněla jako žádost, přičemž Soukup jako moderátor má být dominantnější osobou při rozhovoru. Soukup se taktéž dopustil argumentačního faulu, tj. útok proti osobě (nařknutí Horáčka z opilosti).

Některé chování lze označit za analyticky zajímavé nýbrž ne chybné. Konkrétně se jedná o situaci, kdy Soukup Horáčkovi bránil v odpovědi na otázku hosta – zda z hlediska omezeného času či jiného důvodu ale nelze určit –, a o situaci, kdy Soukup tlačil Horáčka do metody „magnetické tabule“, přestože sám vypověděl, že respektuje postoj hostů vůči tomuto stylu „vyzvídání“. Soukup oproti tomu správně užívá metodu „*zaseknuté gramofonové desky*“, kdy opakuje otázku několikrát za sebou, dokud na ni nedostane odpověď či jinou reakci. V některých případech ale otázku opakuje, přestože na ni odpověď už dostal. Dalším ze specifických rysů Jaromíra Soukupa je nadměrné užívání rezponzivních zvuků

Následující podoblast, pátá, se zabývala **tematickou organizací rozhovoru**. Během asi hodinového pořadu bylo probráno 35 témat, a to velmi krátce. Na aspekt času se ale analýza nezaměřovala. Zato byl zkoumán vztah témat a hosta. Sedm témat bylo zaměřených na osobu Horáčka, zbylá témata se zabývala politikou. Počáteční a závěrečná témata byla klidného charakteru, témata ve středu rozhovoru postupně gradovala až do konfliktu. Návaznost témat je v některých případech spontánní (reakce na odpověď otázkou), anebo na sebe tematické otázky nenasazují vůbec.

Předposlední podoblast analyzuje paralingvální prvky v řeči Jaromíra Soukupa. Konkrétně zkoumá pomlky, chyby a slovní vatu. Během celého rozhovoru Soukup udělal 89 **pomlk**, z čehož jich 34 bylo uprostřed výpovědi a jen zřídka se záměrem zdůraznit obsah sdělení. Také 33 pomlk vzniklo při překryvech, tudíž je nelze plně identifikovat jako chyby, protože není známa jejich příčina. Po konci výpovědi Soukup udělal 22 pomlk, pravděpodobně pro zamyšlení nad následující formulací. Mezi **chyby** jsou řazeny rezponzivní a hezitační zvuky, artikulační chyby, gramatické chyby a nespisovnost. Během rozhovoru se u Soukupa vyskytlo 108 rezponzivních a hezitačních zvuků. Z **artikulačních chyb** se Soukup nejčastěji „zakoktával“, ve 32 případech, a 20krát se přerekl. Pouze v sedmi případech špatně vyslovil slovo. Ve své řeči měl pouze 21 **gramatických chyb**, z toho nejvíce chybné tvary slov (v 11 případech) a chybný slovosled (v 10 případech). **Nespisovnosti** se dopustil pouze 16krát.

Poslední část analýzy se zabývala **gesty a mimickými výrazy** v obličejí. Ve třech případech Soukup používá ilustrátor jako dokreslení své výpovědi. Během celého rozhovoru užívá dva typy ilustrátorů jako rytmických gest, které používá v rytmu frázování. Vzácně k tomu přidává třetí typ rytmického gesta, a to když má levou ruku v kapse a v pravé drží poznámky. Ve dvou případech Soukup užil gest jiných. Konkrétně jednoho ukazovacího, kdy roztažením paží

s dlaněmi směřujícími od těla označil publikum (toto gesto využil také v jiném kontextu, který mu ale plně neodpovídal), a poté dotykového gesta, kdy dvakrát „vzal“ Horáčka kolem ramen.

7. Závěr

Tématem této bakalářské práce byl Jaromír Soukup jako moderátor. Hlavním cílem bylo analyzovat a popsat způsoby řízení rozhovoru a komunikační techniky Jaromíra Soukupa ve vybraném pořadu. Analyzován byl jeden rozhovor z pořadu Aréna Jaromíra Soukupa, kde byl hostem Michal Horáček.

Komunikační techniky při řízení rozhovoru byly analyzovány v sedmi podoblastech. První část analyzovala rozhovor z hlediska sekvenčního uspořádání, ve druhé části byl rozhovor podroben analýze z hlediska času. Podoblast třetí analyzovala otázky Jaromíra Soukupa a následující část analýzy se zaměřila na konkrétní techniky řízení rozhovoru, tzn. přerušování, reformulace odpovědí, vznášení námitek a také specifické projevy Jaromíra Soukupa. Pátá podoblast zkoumala tematickou organizaci rozhovoru a poslední dvě části analýzy byly zaměřeny na neverbální a paraverbální projevy v komunikaci Jaromíra Soukupa – gesta a mimika / pomlky, chyby, slovní vata.

Analytickou část předchází teoreticko-metodologický rámec, který uvádí širší kontext problematiky, kterou se tato práce zabývá a také použitou metodologii, která byla aplikována při analýze samotné. Teorie popisuje pořady Jaromíra Soukupa, žánry, jejichž prvky tyto pořady nesou, a nakonec profesi moderátora a jeho obecně očekávané role a úlohy. Metodologie potom popisuje konverzační analýzu, ze které vycházely tři podoblasti analýzy, kvantitativní analýzu otázek a také vlastní analýzu neverbálních a paraverbálních jevů.

Analýza komunikačních technik Jaromíra Soukupa umožnila následné porovnání s profesí moderátora. Dílčí analýza počtu a poměru replik naznačuje, že Jaromír Soukup svému hostu dal více prostoru. Jednou z úloh moderátora je ptát se hosta na otázky, které diváky zajímají. Z analýzy typologie otázek ale vyplývá, že se Soukup dotazoval pouze v 56 % případech.

Analýza délky promluv potvrdila výsledek analýzy poměru a počtu replik. Michal Horáček mluvil o 15 minut více než Jaromír Soukup. Důvodem může být vysoký počet otázek, na které host odpovídal. Tuto skutečnost prokázala analýza otázek. Jaromír Soukup položil vyšší počet jednoduchých dotazů. Zároveň ale jedna z typologií otázek popírá, že by Soukup dával hostovi tolik času, uzavřených otázek byl téměř dvojnásobný počet oproti otázkám otevřeným. Stejný rozdíl je mezi otázkami zjišťovacími, kterých je také téměř dvakrát více než otázek doplňovacích. Vysvětlením takto dlouhého času promluv Michala Horáčka jsou dlouhé doplňující výpovědi, ve kterých vysvětluje, proč na uzavřené otázky odpověděl tak jak

odpověděl a benevolence Jaromíra Soukupa, že mu tento prostor poskytl, či neobratné pokusy o převzetí slova.

Při analýze přerušování bylo zjištěno, že Soukup vstupoval Horáčkovi do řeči velmi často, nejčastěji tak, že začal mluvit chvíli před ukončením výpovědi hosta. Tuto skutečnost lze interpretovat jako velký časový nátlak, nebo také netrpělivost Jaromíra Soukupa, či obavu z příliš dlouhé promluvy Michala Horáčka. Reformulace v rozhovoru JS použil velmi málo a námitky vznesl pouze dvakrát, přičemž reformulace odpovědí bývá (dle Čmejrkové) zpravidla nejčastější technikou moderátorů při řízení rozhovorů s politickými hosty.

Během analýzy bylo upozorováno několik zvláštností, které se dají považovat za specifické projevy Jaromíra Soukupa. Patří mezi ně nezvyklé převzetí slova formulací „*Já se hlásím.*“, když mu Horáček převzetí nedovolil při několikanásobném oslovení. Za chybné je považováno užití argumentačního faulu, konkrétně dvojnásobné prohlášení, které označilo Michala Horáčka za opilého. Zajímavé je také bránění odpovědi hosta na dotaz diváka, přestože je to velkou součástí pořadu. Časté užívání techniky „zaseknuté gramofonové desky“ není u moderátora nijak zvláštní, u Jaromíra Soukupa se ale vyskytuje i v případech, kdy na opakovanou otázku dostal opakovanou odpověď.

Tematická organizace rozhovoru je velmi svižná, zpočátku Soukup dává svému hostovi prostor k dlouhým odpovědím, v závěru jsou odpovědi Horáčka jednoslovné či velmi krátké. Vysoký počet probíraných témat lze přikládat v kontextu s Michalem Horáčkem jakožto kandidátem na prezidenta. Témata se pravděpodobně takto často střídala, aby Horáček podal co nejvíce informací na co nejvíce oblastí, které dle Jaromíra Soukupa zajímají diváky. Ve výsledku se ale diváci nedozvěděli nic nového, pokládané dotazy byly ve většině případů zodpovězeny v prezidentském programu Michala Horáčka.

Část analýzy zabývající se paraverbálními prvky vyhodnotila úroveň vyjadřování Jaromíra Soukupa za průměrnou. Mnoho chyb, kterých se dopouští, nejvíce pomlky, slovní vaty, ale také chyb artikulačních. Nadměrné užívání hezitačních a responzivních zvuků doprovázelo nadužívání slova *tak* nebo *no* a vysoký počet pomlky, které byly nezáměrné. Časté zakoktávání a opakování slov tento dojem potvrdilo. Přesto je vyjadřování Jaromíra Soukupa ve většině rozhovoru spisovné až na velmi nízký počet nespisovných výrazů.

Jaromír Soukup má výraznou gestikulaci. Během celého rozhovoru negestikuloval jen ve chvílích, kdy mlčel. Až na několik výjimek používal dvě ustálená ilustrační gesta, která libovolně obměňoval. Používal je rytmicky jako doprovod verbálního projevu. V několika

případech použil otevřené gesto – rozpažen, dlaně směřující dopředu – z toho jej dvakrát použil při verbálním projevu, který obsahově s takovým gestem nekorespondoval.

Výrazy v obličejí Jaromíra Soukupa byly velmi vzácné, převážně si udržoval stejný výraz. Pouze několikrát měl zamračený výraz, také se usmíval a smál odpovědím hosta, svým slovům nebo reakcím diváků. Jednou se zatvářil překvapeně. Tyto neverbální projevy doprovázela neustálá chůze či přešlapování na místě. Chůze a časté užívání gest může naznačovat jisté nepohodlí, nervozitu nebo rozčilení – sám Soukup stejné chování u Michala Horáčka takto popisoval.

Vzhledem k rázu pořadu – diskuzní pořad v novém stylu¹¹¹ – nelze říci, zda používané techniky byly součástí „nového stylu“, či ne. Vzhledem k této skutečnosti nelze hodnotit Jaromíra Soukupa jako moderátora v tradičním slova smyslu. Tento závěr podporuje také velmi malý vzorek výzkumu. Proto otázka, zda se Jaromír Soukup liší od profesionálního moderátora, příp. jak, zůstává otevřená.

¹¹¹ Viz kapitola 4.1. Pořady Jaromíra Soukupa

8. Seznam použitých zdrojů

Seznam literatury

Bednařík, Petr. 2004. „Heslo: Talk show.“ Pp. 257 in *Slovník mediální komunikace*. Reifová, I. a kolektiv. Praha: Portál

Bittnerová, Barbora. 2017. *Neverbální projevy redaktorů v živých vstupech ve zpravodajství veřejnoprávní a soukromé televize na příkladu mimiky a prozodie*. Magisterská diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého Olomouc. [online] Dostupné z: <http://library.upol.cz/arl-upol/cs/csg/?repo=upolrepo&key=15666464473> [cit. 25. 4. 2018]

Buček, Jaroslav. 2012. *Rola moderátora v masmediálním dialogu*. Zlín: VeRBuM.

Clayman, Steven – Heritage, John. 2002. „Questioning Presidents: Journalistic Deference and Adversarialness in the Press Conferences of U.S. Presidents Eisenhower and Reagan.“ Pp. 749–775 in *Journal of Communication* 2002. [online] Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/2431427_Questioning_Presidents_Journalistic_Deference_And_Adversarialness_In_The_Press_Conferences_Of_Eisenhower_And_Reagan [cit. 25. 4. 2018]

Clayman, Steven – Heritage, John. 2004. *The News Interview*. Cambridge: Cambridge university press

Čmejrková, Světlá. 1999. „Televizní interview a jiné duely. Mediální dialog jako žánr veřejného projevu.“ Pp. 247–268 in *Slovo a slovesnost* 1999, r. 60, č. 4. [online] Dostupné z: <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=3855> [cit. 25. 4. 2018]

Čmejrková, Světlá. 2003. „Mediální rozhovor jako žánr veřejného projevu.“ Pp. 80–115 in *Jazyk, média, politika*. Ed. Čmejrková, Světlá – Hoffmannová, Jana. Praha: Academia

Čmejrková, Světlá. 2011. „Vyjednávání identit v mediální interakci.“ Pp. 253–278 in *Mluvená čeština: hledání funkčního rozpětí*. Ed. Čmejrková, Světlá – Hoffmannová, Jana. Praha: Academia

Čmejrková, Světlá. 2013. „Předmluva: Styl mediálních dialogů.“ Pp. 9–14 in *Styl mediálních dialogů*. Čmejrková, Světlá et al. Praha: Academia.

- Ekman, Paul – Friesen, Wallace. 2015. *Emoce pod maskou*. Brno: BizBooks
- Have, Paul ten. 1986. „Methodological Issues in Conversational Analysis.“ Pp. 16-17 in *Konverzační analýza (nejen) po česku*. Jurka, Michal, Martinková, Petra, Roubínková, Michaela. 2014. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Havlík, Martin. 2008a. „Otázky Václava Moravce.“ Pp. 195–199 in *Člověk – jazyk – text*. Ed. Jaklová, Alena. České Budějovice: Jihočeská univerzita. [online] Dostupné z: http://www.ujc.cas.cz/miranda2/export/sitesavcr/ujc/sys/galerie-download/oddeleni-stylistiky-a-lingvistiky-textu/Otxzky_Vxclava_Moravce.pdf [cit. 24. 4. 2018]
- Havlík, Martin. 2008b. „Poznámky k práci moderátorů televizních politických debat a rozhlasových interview.“ Pp. 4–32 in *Jazykovědné aktuality 2008*, r. 45, č. 1–2 [online]. Dostupné z: <http://jazykovednesdruzeni.cz/JA0812.pdf> [cit. 25. 4. 2018]
- Havlík, Martin. 2011. „Poznámka k práci s přepisy mluvených projevů.“ Pp. 13–19 in *Mluvená čeština: hledání funkčního rozpětí*. Ed. Čmejrková, Světlá – Hoffmannová, Jana. Praha: Academia
- Havlík, Martin. 2012. *Sekvenční a prozodické aspekty rozhovoru*. Disertační práce. Praha: Univerzita Karlova. [online]. Dostupné z: http://www.ujc.cas.cz/miranda2/export/sitesavcr/ujc/sys/galerie-download/oddeleni-stylistiky-a-lingvistiky-textu/Disertace_Havlik.pdf [cit. 25. 4. 2018]
- Hirschová, Milada. 2006. *Pragmatika v češtině*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci
- Hoffmannová, Jana – Müllerová, Olga 2000. *Jak vedeme dialog s institucemi*. Praha: Academia
- Hoffmannová, Jana. 2011. „Segmentace mluveného projevu, výstavba textu.“ Pp. 131–152 in *Mluvená čeština: hledání funkčního rozpětí*. Ed. Čmejrková, Světlá – Hoffmannová, Jana. Praha: Academia.
- Ilie, Cornelia. (2001). „Semi-institutional discourse: The case of talk shows.“ Pp. 209–254 in *Journal of Pragmatics* 2001, č. 3, vyd. 4. [online] Dostupné z: <https://www.scribd.com/doc/315609771/Cornelia-Ilie-Semi-Institutional-Discourse-The-Case-of-Tal> [cit. 14. 4.2018]

Jílek, Viktor. 2009. *Žurnalistické žánry jako výsledek působení jazykových a mimojazykových vlivů*. Olomouc: Univerzita Palackého Olomouc.

Kaderka, Petr – Svobodová, Zdeňka. 2006. „Jak přepisovat audiovizuální záznam rozhovoru? Manuál pro přepisovatele televizních diskusních pořadů.“ Pp. 18–51 in *Jazykovědné aktuality* 2006, r. 43, č. 3–4. [online] Dostupné z: <http://ujc.dialogy.cz/?q=node/89> [cit. 14. 4. 2018]

Kraus, Jiří. 1982. „Moderátor.“ Pp. 224 in *Naše řeč* 1982, r. 65, č. 4. [online] Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6351> [cit. 14. 4. 2018]

Mikuláščík, Milan. 2010. *Komunikační dovednosti v praxi*. Praha: Grada

Müllerová, Olga – Hoffmannová, Jana. 1994. *Kapitoly o dialogu*. Praha: Pansofia.

Müllerová, Olga. 1994. „Problémy vedení dialogu v televizi.“ Pp. 73–84 in *Naše řeč* 1994, r. 77, č. 2. [online] Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7176> [cit. 15. 4. 2018]

Müllerová, Olga. 1999. „Úlohy moderátora v rozhlasovém diskusním pořadu Radioforum.“ Pp. 169–183 in *Naše řeč* 1999, r. 82, č. 4. [online] Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7528> [cit. 15. 4. 2018]

Müllerová, Olga. 2003. „Rozhovor s hostem: žánr rozhlasového vysílání na pomezí interview a přátelského popovídání.“ Pp. 116–156 in *Jazyk, média, politika*. Ed. Čmejrková, Světa – Hoffmannová, Jana. Praha: Academia

Müllerová, Olga. 2011. „Mluvené projevy a komunikační situace.“ Pp. 66–82 in *Mluvená čeština: hledání funkčního rozpětí*. Ed. Čmejrková, Světa – Hoffmannová, Jana. Praha: Academia

Müllerová, Olga. 2013. „Rozhovor s hostem: žánr rozhlasového vysílání na pomezí interview a přátelského povídání.“ Pp. 116–156 in *Jazyk, média, politika*. Ed. Čmejrková, Světa, Hoffmannová, Jana. Praha: Academia.

Müllerová, Olga. 2013. „Styl mediálních rozhovorů ve zpravodajství – specifika rozhlasových rozhovorů.“ Pp. 77–128 in *Styl mediálních dialogů*. Čmejrková, Světa et al. Praha: Academia.

Munson, Wayne. (1993). *All talk: the talk show in media culture*. Philadelphia: Temple University Press.

Nekvapil, Jiří. 1999/2000. „Etnometodologická konverzační analýza v systému encyklopedických hesel.“ Pp. 80–87 in *Češtinář 1999/2000*, r. 10, č. 3.

Ruß-Mohl, Stephan – Bakičová, Hana. 2005. *Žurnalistika – komplexní průvodce praktickou žurnalistikou*. Praha: Grada

Schegloff, Emanuel A. 2000. „Overlapping talk and the organization of turn-taking for conversation.“ Pp. 1–63 in *Language in Society 2000*, r. 29, č. 1. [online]. Dostupné z: <https://www.cambridge.org/core/services/aop-cambridge-core/content/view/S0047404500001019> [cit. 25. 4. 2018]

Štorkán, Karel. 1980. *Publicistické žánry*. Praha: Novinář

TV Barrandov. *Duel Jaromíra Soukupa*. [online] ©Empresa Media. Dostupné z: <https://www.barrandov.tv/duel-jaromira-soukupa#sec-info> [cit. 16. 4. 2018]

TV Barrandov. *Kauzy Jaromíra Soukupa*. [online] ©Empresa Media. Dostupné z: <https://www.barrandov.tv/kauzu-jaromira-soukupa#sec-info> [cit. 16. 4. 2018]

TV Barrandov. *Týden podle Jaromíra Soukupa*. [online] ©Empresa Media. Dostupné z: <https://www.barrandov.tv/tyden-podle-jaromira-soukupa> [cit. 16. 4. 2018]

Internetový zdroj

Arény Jaromíra Soukupa boří hranice stereotypu | Mediamania.cz. Mediamania.cz - Reklama, marketing a média [online]. Copyright © 2006 EMPRESA MEDIA, a.s. Dostupné z: https://mediamania.tyden.cz/rubriky/media/televize-a-radia/areny-jaromira-soukupa-bori-hranice-stereotypu_458809.html [cit. 06.05.2018].

Seznam pramenů

Aréna Jaromíra Soukupa. 2017 [TV]. TV Barrandov. 12. 12. 21:25. [online] Dostupné z: <https://www.barrandov.tv/video/114730-arena-jaromira-soukupa-12-12-2017> [2. 4. 2018]

9. Seznam tabulek a obrázků

Tabulka č. 1: Počet a poměr replik Jaromíra Soukupa a hosta/diváků

Tabulka č. 2: Počet typů replik a jejich poměr

Tabulka č. 3: Čas a poměr promluv

Tabulka č. 4: Typologie otázek – jednoduché vs. komplexní

Tabulka č. 5: Typologie otázek – otevřené vs. uzavřené

Tabulka č. 6: Typologie otázek – doplňovací/zjišťovací/vylučovací/výzvolé

Tabulka č. 7: Počet vstupů Jaromíra Soukupa do řeči Michala Horáčka

Tabulka č. 8: Četnost překryvů kooperativních

Tabulka č. 9: Četnost překryvů kompetitivních

Tabulka č. 10: Počet reformulací dle typu

Tabulka č. 11: Rozřazení pomlk dle výskytu

Tabulka č. 12: Hezitační a rezponzivní zvuky

Tabulka č. 13: Artikulační chyby

Tabulka č. 14: Gramatické chyby a nespisovnost

Tabulka č. 15: Nejčastější vycpávková slova

Obr. č. 1: Jaromír Soukup si jde ke svému stolku vyměnit poznámky, zatímco Horáček mluví

Obr. č. 2: Ilustrátor 1

Obr. č. 3: Ilustrátor 2

Obr. č. 4: Ilustrátor 3

Obr. č. 5: Ilustrátor 4

Obr. č. 6: Ilustrátor 5

Obr. č. 7: Ilustrátor 6

Obr. č. 8: Ilustrátor 7

Obr. č. 9: Dotykové gesto

Obr. č. 10: Mimické výrazy – (zleva doprava) mračení, ušklíbnutí, úsměv

Obr. č. 11: Mimické výrazy – (zleva doprava) „špulení“, smích, překvapení, stoický výraz

10. Seznam příloh

(přílohy jsou přiloženy na CD)

Příloha č. 1 Seznam témat rozhovoru

Příloha č. 2 Transkript rozhovoru Jaromíra Soukupa s Michalem Horáčkem

Příloha č. 3 Jaromír Soukup